

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Andra Kammaren. N:o 26.

Onsdagen den 11 April.

Kl. 7 e. m.

fortsattes det på förmiddagen började sanmanträdet.

§ 1.

Herr Talmannen tillkännagaf att, enligt ingifven dödsattest, en af Andra Kammarens ledamöter, riksdagsmannen för Vestmanlands norra domsaga, Hemmansegaren *Jan Anderson* i Hälla, affidit.

Den åberopade dödsattesten upplästes derefter, så lydande:

Att Ledamoten i 2:dra Kammaren för Vestmanlands läns Norra Domsaga, Hemmansegaren *Jan Anderson* i Hälla, nedanskrifna församling, affidit sannolikt omkring den 24:de Februari innevarande år; varder härmed intygadt af

Karbenning af Vesterås län d. 10 April 1883.

Joh. Watz.

P. l.

Efter sålunda erhållen underrättelse om detta dödsfall beslöt Kammaren, på hemställan af Herr Talmannen, att, jemlikt 28 § Riksdagsordningen, ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anmälan om den i anledning deraf inom Kammaren uppkomna ledigheten; hvarpå ett af undertecknad uppsatt förslag till skrifvelse i ämnet upplästes och af Kammaren godkändes.

§ 2.

Till behandling förekom Lag-Utskottets Utlåtande n:o 23, i anledning af väckta förslag om ändrad lagstiftning angående tillsättning af presterliga tjänster.

De ifrågavarande förslagen voro framställda i sex särskilda

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

Andra Kammarens Prot. 1883. N:o 26.

Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.

(Forts.)

inom Andra Kammaren afgifna motioner, N:o 8, af Herr *J. Andersson* i Baltorp, N:o 20 af Herr *A. Bengtsson* N:o 24 af Herr *E. Westin*, N:o 28 af Herr *P. Näsman*, med hvilken Herr *P. Westman* instämt, N:o 29 af Herr *J. M. Svensson* och N:o 64 af Herr *J. Smedberg*.

Herr Westin hade i sin motion, med några ändringar, ånyo upptagit det förslag till förordning angående tillsättning af presterliga tjänster, om hvars antagande Lag-Utskottet vid 1879 års riksdag, efter behandling af Kongl. Maj:ts i ärendet till Riksdagen aflättna proposition, hemställt.

De öfriga fem motionerna åter hade ett mera begränsadt syftemål och afsågo endast ändrade grunder för rösträtten vid prestval.

Utskottet, som funnit sig böra i allt hufvudsakligt understödja Herr Westins förslag samt deruti blott på några få ställen vidtaga jemkningar i redaktionen, hade i anledning af de nämnda motionerna (med undantag af Herr *J. Smedbergs*) uti *punkten 1* af Utlåtandet gjort följande hemställan:

»att Riksdagen ville för sin del antaga följande lag angående tillsättning af presterliga tjänster.

Med upphäfvande af förordningen om prestval den 1 April 1843 samt af hvad kyrkolag med dertill hörande författningar i öfrigt innehålla stridande mot nedannämnda bestämmelser, förordnas som följer:

§ 1.

1. Har ordinarie presterlig tjänst blifvit ledig, skall, der ej annorlunda stadgadt är, det domkapitel, under hvilket tjänsten lyder, ofördröjligen genom offentligt anslag kungöra densamma till ansökning ledig, med utsättande af *den tid, inom hvilken ansökningarna till densamma skola vara ingifna.*

2. Hvad i afseende på ansökningstid samt ansökningshandlingar och deras inlemnande bör iakttagas, derom förordnar Konungen.

§ 2.

Inom trettio dagar efter den, då ansökningstid gått till ända, skall domkapitlet företaga de ingifna ansökningarna till granskning, pröfva de sökandes behörighet och uppgöra förslag till tjänstens besättande.

§ 3.

1. Till presterlig tjänst njute prest befodringsrätt endast inom det stift, han tillhör, der icke vidsträcktare rätt är genom denna lag eller särskildt af Konungen honom meddelad.

2. Befodringsrätt till presterlig tjenst i Stockholm skall stå öppen för hela rikets presterskap.

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjenster.

§ 4.

Är prest till embetsutöfning obehörig, må han ej på förslag uppföras eller eljest till presterlig befodran komma i fråga.

(Forts.)

§ 5.

Prest må ej, medan han innehar förslag till presterlig tjenst, eller medan besvär, som han anført öfver dylikt förslag, äro oafgjorda, uppföras på förslag till annan presterlig tjenst.

§ 6.

1. Den, som är till komministers- eller kapellpredikantstjenst utnämnd, men densamma icke tillträdt, vare ej behörig att på grund af egen ansökan uppföras på förslag till annan sådan tjenst.

2. Kyrkoherde må ej på grund af egen ansökan uppföras på förslag till presterlig tjenst, derest han icke vid ansökningstidens slut under minst tre år, räknadt från tillträdet, innehaft den kyrkoherdetjenst, hvartill han senast blef befodrad.

§ 7.

Till kyrkoherdetjenst må ej kallas eller på förslag uppföras den, som icke uppnått trettio års ålder, utan Konungen gifver der lof till.

§ 8.

Ej må domkapitlet till presterlig tjenst utnämna eller på förslag dertill uppföra annan än den, som pröfvas ega den förmåga och de egenskaper, hvilka för tjenstens nöjaktiga bestridande erfordras.

§ 9.

Sedan de sökandes behörighet till den lediga tjensten blifvit pröfvad, uppföre domkapitlet bland dem, som förklarats behörige, på förslaget tre, efter som de framför andre och sins emellan finnas i förtjenst och skicklighet ega företräde; och bör dervid tagas i betraktande så väl det nit, det allvar och den skicklighet, hvarmed sökande skött det kall, honom i kyrkans eller läroverkens tjenst dittills varit anförtrödt, jemte hans tjenstålder, som ock hans genom examina, utgifna skrifter eller annorledes offentligen ådagalagda lärdom i teologiska ämnen. Äro sökande jemngoda i teologiska insig-

Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.

(Forts.)

ter, må afseende fästas jemväl på lärdom i andra kunskapsämnen, ådagalagd på sätt nu är sagdt.

§ 10.

1. Tjenstålder skall, lika för ordinarie och extra ordinarie befattning, räknas efter tjenstgöringstid; dock att, då sökande för sjukdom eller för teologiska studiers idkande eller profs afläggande eller för fullgörande af offentligt uppdrag eller af annan dermed jemförlig anledning fått åtnjuta tjenstledighet, den tid icke må vid tjenstårsberäkningen afdragas. För tjenstgöring före fyllda tjugutre år må tjenstår icke beräknas, ej heller för mer än en tjenstebefattning, der sökanden flere sådana samtidigt bestridt.

2. Vid bestämmandet af sökandes tjenstålder gälle årsberäkning såsom för presterlig tjänst äfven för notarie- och amanuens-tjänster vid domkapitlen, så ock för lärarebefattning, med hvilken sådan förman är eller varder af Konungen förenad. Filosofie doktorsgrad eller behörighet dertill, genom aflagda prof förvärfvad vid något af rikets universitet, räknas lika med tre presterliga tjenstår. Ej må någon såsom tjenstår räkna sig till godo annan tid, än den, under hvilken han varit medlem af svenska kyrkan.

§ 11.

Vid omröstning till förslag skall röstas om hvarvt förslagsrum särskildt, från det första och vidare nedåt, och varde på hvarvt rum uppförd den, som dertill erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna. Har vid sådan omröstning icke någon erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall ny omröstning anställas mellan de två, hvilka högsta röstetalen tillfallit. Hafva flere än två erhållit sådant röstetal, att företrädet dem emellan är oafgjordt, då skall först mellan dem skiljas genom särskild omröstning. *Falla vid sådan ny eller särskild omröstning rösterna lika, gifver ordförandens röst utslaget.*

§ 12.

I förslagsprotokollet skall för hvarje sökande upptagas ett kort sammandrag af hans tjensteförteckning och jemväl utföras den tjenstålder, som han enligt domkapitlets *pröfning egt* vid ansökningstidens utgång räkna sig till godo.

§ 13.

1. Hafve ej tre behörige sökande sig anmält, utsätte domkapitlet ny ansökningstid, hälften af den, som första gången förelades,

och hafve *den eller* de, som under första ansökningstiden inkommit och finnas behörige, företräde till förslaget.

2. Finnas ej heller efter andra ansökningstidens förlopp tre behörige sökande, skall domkapitlet på förslag uppföra den eller de sökande, som sig anmält och pröfvas behörige, samt låta å kyrkostämman inhemta vederbörande församlings yttrande, huruvida hon med det ofullständiga förslaget åtnöjes. Förklarar sig församlingen med förslaget nöjd, *och är fråga om komministers- eller kapellpredikantstjenst samt endast en å förslaget uppförd, varde det förklarande lika med val ansedt; är åter fråga om kyrkoherdetjenst, eller äro till komministers- eller kapellpredikantstjenst två å förslaget uppförda*, vidtage domkapitlet *i vanlig ordning* de åtgärder, som för tjenstens besättande ytterligare erfordras. Har hvarken vid första eller andra ansökningstidens utgång behörig sökande sig anmält, eller nöjes församlingen icke å ofullständigt förslag, anmäle domkapitlet förhållandet hos Konungen och afbide hans beslut.

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjenster.

(Forts.)

§ 14.

Prest må ej, *innan val egt rum*, afsäga sig förslag, hvarå han blifvit uppförd, utan så är, att han, efter det han tjensten sökte, *eller, der han, på sätt i § 27 sägs, blifvit af församlingen kallad till fjerde proffpredikant, efter det han sådan kallelse antog*, vunnit annan befördran, eller domkapitlet pröfvar honom vara af sjukdom eller annan orsak ur stånd att den sökta tjensten bestrida.

§ 15.

Har, innan val egt rum, någon af de föreslagna blifvit obehörig att på förslag uppföras, varde han *af domkapitlet* från förslaget skild.

§ 16.

Har, innan val egt rum, någon af de föreslagna med döden afgått eller fått förslaget sig afsäga eller blifvit från förslaget skild, anslås ett rum på förslaget till ansökning ledigt, och förfares vidare som i § 13 sägs; skoland, der någon förut förslaget sökt, men ej blifvit derå uppförd, hans då ingifna ansökning icke utan att han densamma uttryckligen förnyat, komma under pröfning, ej heller den omständigheten, att han förut sökt, berättiga honom till företräde framför senare sökande.

§ 17.

1. Sedan förslag vunnit laga kraft, eller deröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda, skola de föreslagna, hvar på sin

Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.

(Forts.)

dag, i ordning efter deras rum på förslaget, vid högmessogudstjensten aflägga prof med predikande och altartjänst i församlingens kyrka, eller, om tjänsten omfattar flere församlingar, och domkapitlet icke annorlunda bestämmer, i moderförsamlingens kyrka. Är med den lediga tjänsten förenad skyldighet att på samma sön- eller högtidsdag förrätta gudstjänst i mer än en kyrka, bestämme domkapitlet, om prof i två kyrkor afläggas skola.

2. Ej må profpredikant, om annan prest är att tillgå, i församling, der han aflägger prof, utföra annan presterlig förrättning än här är sagdt.

§ 18.

Är prest, som blifvit på förslag uppförd, i fält eller på embetets vägnar eller i offentligt uppdrag utrikes stadd, och kan han förty icke till profs afläggande sig inställa, vare dock behörig att vid valet komma under omröstning.

§ 19.

Varder någon af de på förslaget uppförde af sjukdom eller annat laga förfall hindrad att å utsatt dag aflägga prof, göre derom ofördröjligen anmälan hos domkapitlet. Är han fortfarande af laga förfall hindrad att anmäla sig till prof inom nittio dagar från den förelagda profdagen, må han utan afläggande af prof komma under omröstning. Har den uteblifne ej anmält förfall, som af domkapitlet godkännes, må han kunna af domkapitlet från förslaget skiljas.

§ 20.

Har, efter det profdagar varit för de föreslagne utsatta, sökande blifvit i den ordning, som i § 16 sägs, på förslaget uppförd, förelägge domkapitlet honom särskild profdag. Lag samma vare, om den, som af laga förfall varit hindrad att på förelagd dag aflägga prof, inom den i näst föregående § föreskrifna tid dertill sig anmält.

§ 21.

Ej må tjänstgöring anvisas prest i pastorat, der han söker presterlig tjänst. Är han förut der anställd, då må han kunna med tjänstgöringen fortfara.

§ 22.

Söndagen efter sista profdagen vare frågodag. Då skall valförrättaren vid sammanträde med församlingens röstegande ledamöter det förestående valet bereda på sätt här nedan sägs.

§ 23.

Valförrättare förordnas af domkapitlet. Till valnotarie, som å frågo- och valdag förer protokoll, utser valförrättaren lämplig person. Ej må den vara valförrättare eller valnotarie, som är med någon af de på förslaget uppförda i den skyldskap eller det svägerlag, som enligt allmän lag utgör jäf mot domare, ej heller röstegande, så vida han ej sin röst nedlägger.

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af prästerliga tjenster.
(Forts.)

§ 24.

1. Anföres eller yppar sig eljest på frågodag mot valförrättaren jäf, som han finner lagligt, uppskjutes förrättningen till dess domkapitlet om ny frågodag och annan valförrättare förordnat.

2. Varder valnotarie på laga skäl jäfvad, skall valförrättaren dertill på stället utse annan lämplig man, som ojäfvig är.

§ 25.

1. Styrkes på frågodag, att profdagarne ej blifvit behörigen kungjorda, eller att förelagdt prof icke fullgjorts, eller att föreslagen prestman dött eller är till förslaget obehörig vorden, uppskjutes frågodagsförrättningen, och ankomme det på domkapitlet att vidtaga den åtgärd, som med denna lag öfverensstämmer.

2. Visas, att frågodagssammanträdet icke blifvit vederbörligen kungjort, utsätte valförrättaren ny frågodag till annan söndag.

§ 26.

1. Rösträtt vid prestval tillkommer en hvar, som i församling, der sådant val skall anställas, eger rättighet att i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut deltaga; och gälle vid valet i afseende på röstberäkning samt rösträtts utöfning och öfverlåtande på annan person hvad för kyrkostämma är stadgad; dock med den jemkning i församling å landet, att rösträtt, som tillkommer någon för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, icke må åtnjutas för mera än en femtedel af det röstetal, hvilket eljest bort tillkomma honom enligt den för omröstning å kyrkostämma gällande röstgrund, och att icke heller någon må med rösträtt för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet i valet deltaga för större röstetal, än som motsvarar en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämma. Uppkommer vid den beräkning af rösträtt ensamt bråktal, åtnjutes därför en röst; uppkommer, jemte helt tal, bråktal, skall bråktalet bortfalla.

2. För prestval skall särskild vallängd upprättas och på frågodagen justeras. Anmärkning mot vallängden skall, för att kunna komma under pröfning, vid justeringen på frågodagen göras af röst-

Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.

egande eller dess fullmäktig. Öfver gjord anmärkning beslute valförrättaren. Gillar han den, varde vallängden derefter rättad. Kan väckt fråga om rättelse eller tillägg i vallängden ej då utredas, varde den till valdagen uppskjuten.

(Forts.)

3. I afseende på rösträtt vid prestval i stad, för hvilken särskild röstgrund vid dylika val blifvit eller, *i enlighet med* vederbörande *kyrkostämmas förslag*, varder af Konungen fastställd, skall gälla hvad derom är eller, *i enlighet med kyrkostämmans förslag*, blifver af Konungen förordnad. Lag samma vare i fråga om särskild röstgrund vid prestval i pastorat, som omfattar både stads- och landsförsamling, så ock om vallängd vid prestval i Stockholm.

§ 27.

1. På frågodag för beredande af val till kyrkoherdetjänst ege församlingen, om hon det önskar, begära att uppgifven prestman skall såsom fjerde profpredikant på förslaget uppföras, och må fråga härom väckas allenast af den, som i den justerade vallängden upptagen och sjelf tillstädes är. Begäres till annan presterlig tjänst fjerde profpredikant, varde frågan ej upptagen.

2. Är frågan så väckt, som nu sagdt är, då skall genom omröstning utrönas, huruvida församlingen äskar fjerde profpredikant. Bifaller församlingen det derom väckta förslag med den röstöfvervigt, hvarom i nästföljande moment stadgas, och är endast en prestman uppgifven, vare han till fjerde profpredikant begärd. Äro två eller flere prestmän uppgifna, anställs ny omröstning till utrönande, hvilken af dem skall till fjerde profpredikant begäras. Omröstningen skall öppet verkställas och må endast den rösta, som jemlikt mom. 1 behörig är att i frågan talan föra. Hvar röstandes mening varde för en röst räknad.

3. Har vid sådan omröstning, då fråga är om kyrkoherdetjänst, hvars tillsättning är Konungen förbehållen, mera än hälften af de i omröstningen deltagande, och, då fråga är om konsistoriel kyrkoherdetjänst, mera än hälften af hela antalet af de i den justerade vallängden uppförda röstberättigade förenat sig att till fjerde profpredikant begära samme prestman, uppskjutes förrättningen, till dess domkapitlet vidare förordnat. I annat fall vare frågan om fjerde profpredikant förfallen.

4. Har församling till fjerde profpredikant begärt prestman, som på grund af § 3 eller eljest är obehörig att på förslaget uppföras eller vägrar att församlingens kallelse efterkomma, då skall domkapitlet afslå församlingens begäran. Har beslutet derom vunnit laga kraft, vare frågan om fjerde profpredikant förfallen. Dör, innan val är hållet, begärd fjerde profpredikant, som behörig var, eller förlorar han innan den tid behörighet, som han på frågodagen hade, stånde församlingen öppet att kalla annan fjerde profpredikant.

5. Förekommer ej skäl, som nu är sagdt, till afslag på för-

samlingens begäran, uppföre domkapitlet den, som till fjerde profpredikant begärd blifvit, på förslaget och utfärde, sedan beslutet vunnit laga kraft, till honom kallelse att på förelagd dag aflägga prof som i § 20 sägs.

6. *Har, då fråga är om konsistoriel kyrkoherdetjenst, prestman till följd af församlingens kallelse blifvit såsom fjerde profpredikant å förslaget uppförd och vid valet stäld under omröstning, skall med tjenstens tillsättande för den gången så förfaras, som i § 41 mom. 2 sägs.*

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.

(Forts.)

§ 28.

Öfver valförrättarens åtgärd till valets beredning må besvär ej anföras utan i sammanhang med besvär öfver valförrättningen.

§ 29.

1. Prestval skall efter pålysning hållas å fjortonde dagen efter frågodagen. Kan det ej ske, bestämme domkapitlet annan dag.

2. Visas på valdagen, att valet ej blifvit behörigen utlyst, utsette valförrättaren ny valdag till annan söndag.

§ 30.

Valet skall öppet verkställas och i öfrigt sålunda, att valförrättaren uppropar de röstegandes namn i den ordning, hvori de i den justerade vallängden förekomma. Vid uppropet framtråde till valbordet en hvar väljande för sig, att sin röst på någon af de föreslagna afgifva. Är röstegandes namn två gånger uppropadt, utan att han själf eller ombud för honom framträdt och röst afgifvit, hafve då sin rösträtt förlorat.

§ 31.

Hvad yttermera utöfver föreskrifterna i §§ 17—30 i afseende å profpredikanter missiverande, frågodagsförrättning och val iakttagas bör, derom förordnar Konungen.

§ 32.

1. Besvär öfver frågodagsförrättning och prestval må anföras endast af röstegande eller af prestman, som vid valet varit stäld under omröstning, och skola vid talans förlust till domkapitlet ingifvas sist före klockan tolf å tjugonde dagen efter valdagen, den likväl oräknad, eller, om helgdag då infaller, å nästföljande söckendag.

2. Besvären skola innehålla bestämd uppgift ej mindre om hvad som utgör föremål för klagan, än äfven om de vittnen och andra

*Om ändrad
lagatiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

bevis, som till stöd för densamma åberopas; och må afseende å besvären ej fästas i de delar, der dessa föreskrifter icke blifvit iakttagna.

(Forts.)

§ 33.

Pröfvar domkapitlet, i anledning af anförda besvär öfver prestval, nödigt, att vittnen höras må, skall dervid förfaras på sätt i allmänhet angående vittnesförhör i de vid domkapitlet anhängiggjorda mål är stadgad.

§ 34.

1. Finnes vid pröfning af anförda besvär öfver prestval, att valförrättaren varit jäfvig eller eljest obehörig, eller att vallängden ej blifvit justerad eller att upprop af de röstegande vid valet ej skett, eller att valförrättaren icke iakttagit hvad i §§ 25, 27 och 29 stadgas, vare valet ogildt och förordne domkapitlet om nytt val.

2. Har röst afgifvits af obehörig person, eller någon af de i röstlängden upptagna icke blifvit vid valet *behörigen* uppropad, eller rösträtt blifvit någon olagligen vägrad, och har valets utgång kunnat af någon af dessa omständigheter bero, vare valet ogildt.

3. Är röst, som afgifvits af behörig person, för högt eller för lågt beräknad, göre domkapitlet rättelse i röstberäkningen.

4. Innefatta besvären anmärkning emot behörigen justerad vallängd, må de i denna del icke till pröfning upptagas, derest ej mot det beslut af valförrättaren, hvaröfver klagan föres, missnöje blifvit anmaldt till det protokoll, som innehåller beslutet.

§ 35.

1. Varder vid prestval röst afgifven, som genom köp, hot, tubbande eller annat olaga medel vunnit är, eller tillhör någon, den der i valet obehörigen verkat, den röst vare ogild.

2. Anföras besvär öfver prestval på den i denna § omförmälda grund, bör, *derest afseende skall å besvären fästas, dervid* fogas bevis, att åtal för brottet blifvit väckt vid allmän domstol. Pröfvar domkapitlet valet vara af åtalets utgång beroende, uppskjutes besvärens pröfning, intill dess slutlig dom i brottmålet fallit. Eljest varde de genast afslagna.

§ 36.

Der besvär öfver prestval icke anføres, må af domkapitlet anmärkning mot valåtgärderna ej göras; dock varde, der vallängden utvisar felaktig sammanräkning af rösterna, denna af domkapitlet rättad. Ändras derigenom valets utgång, kungöre domkapitlet det församlingen med anvisning att inom den i § 32 föreskrifna tid,

räknadt från den dag kungörandet skedde, den dagen likväl oräknad, sig hos domkapitlet öfver valet besvära.

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.

(Forts.)

§ 37.

Är till *presterlig tjänst, å hvilken domkapitlet skall utfärda fullmakt*, val hållet, men fullmakt ej utfärdad, och finnes, att den som undfått de flesta rösterna, blifvit till förslag obehörig eller afledit eller fått förslaget sig afsäga, varde tjänsten *kungjord till ny ansökning ledig*. Är han satt under åtal, på hvars utgång beror, om han må vara till förslag obehörig, skall med fullmaktens utfärdande anstå, till dess öfver åtalet slutligen dömdt är.

§ 38.

Är till kyrkoherdetjänst, *som Konungen skall tillsätta*, val hållet, och inträffar att den, som vid sådant val kommit under omröstning, blifvit, innan valhandlingarna äro till Konungen insända, till förslag obehörig, varde han *af domkapitlet* från förslaget skild; skolande i sådant fall, äfvensom om någon af de föreslagna blifvit stäld under åtal, som i § 37 sägs, eller efter valet afledit eller fått förslaget sig afsäga, domkapitlet utan förslagets fyllande vid handlingarnas insändande till Konungen härom göra anmälan.

§ 39.

Vill någon, som vid *prestval* icke erhållit de flesta rösterna, från förslaget afgå, göra derom ansökning hos Konungen.

§ 40.

Den, som vid val till konsistoriel prestlägenhet erhållit de flesta rösterna, skall af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten, der ej fall inträffar, hvarom i denna *lag* annorlunda stadgas. Har vid valet högsta röstetal tillfallit flere, som voro under omröstning, skall den anses vald, hvilken de flesta rösterna efter hufvudtalet tillfallit. Finnes äfven efter sådan beräkning högsta röstetal hafva tillfallit flere, nämne domkapitlet till tjänsten den bland dessa, som pröfvas dertill mest lämplig. Har vid valet icke någon röstegande afgifvit röst, välje domkapitlet bland de föreslagna som nyss är sagdt. *Fullmakten skall* dateras den dag, valet vunnit laga kraft eller deröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda.

§ 41.

1. Sedan val till regal kyrkoherdetjänst vunnit laga kraft, insände domkapitlet ofördröjligen till Konungen samtliga ansöknings-

Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.
(Forts.)

och valhandlingar samt förslagsprotokollet. Har vid valet icke någon röstegande afgifvit röst, då må protokoll derom i valhandlingsställe insändas.

2. *Lag samma vare i fråga om konsistoriel kyrkoherdetjenst, der af församlingen till fjerde propfpredikant begärd prestman blifvit å förslaget uppförd och vid valet stäld under omröstning; egande i sådant fall Konungen att till tjensten utnämna en af de å förslaget uppförda.*

§ 42.

Regal kyrkoherdetjenst inom hvilket stift som helst må kunna utan förslag sökas af prest, som är till kyrkoherdetjenst behörig och innehar lärarebefattning, hvarmed rätt till årsberäkning såsom för presterlig tjenst är förenad, eller af Konungen fått sig sådan ansökningsrätt särskildt förunnad. Enahanda rätt tillkomme ock tjenstgörande hofpredikant, som fullgjort hvad författningarna föreskrifva för behörighet till kyrkoherdetjenst. Hvar och när sökande, som här sägs, må sig anmäla, derom förordnar Konungen.

§ 43.

Kyrkoherdetjenst i pastorat, som är anslaget till prebende, tillsättes i och genom tillsättningen af den tjenst, hvilken pastoratet såsom prebende åtföljer.

§ 44.

Är någon särskild rätt eller förmån i fråga om tillsättning af prest församling eller enskild person försäkrad, eller äro i afseende på domkapitlets förfarande vid tillsättning af vissa kyrkoherde-, komministers- eller kapellpredikantsbefattningar särskilda bestämmelser af Konungen meddelade, gälle hvad derom är eller blifver af Konungen stadgad.

§ 45.

1. Om tillsättning af presterlig tjenst vid krigsmakten, utländsk beskickning, fängelse eller hospital lände till efterrättelse hvad Konungen förordnar.

2. Med tillsättning af presterlig tjenst, som vid sjukhus eller ock vid bruk, fabrik eller annat verk må vara inrättad eller med Konungens tillstånd inrättas, gånge efter hvad om tillsättning af hvar särskild sådan tjenst vederbörligen stadgas.

§ 46.

1. Denna lag, skall till efterrättelse gälla från och med den 1 Maj 1884.

2. Med tillsättande af presterlig tjenst, som då är *kungjord* till ansökning *ledig*, bör förfaras efter hittills gällande lag.

3. En hvar, som, då denna *lag* träder i tillämpning, är utöfver hvad i *lagen* stadgas, berättigad att för befördran till presterlig tjenst räkna tjensteår, eller att utan förslag hos Konungen söka regala pastorat, skall för sin person vid den rätt bibehållas sådan den honom efter dittills gällande stadganden tillkom.»

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

Beträffande detta förslag voro reservationer anmälda dels af Herr *Samzelius*, dels af Grefve *Mörner*, dels af Herr *Forssell*, dels af Herr *Smedberg*, dels ock slutligen af Herr *Anders Persson*, med hvilken Herr *Lewin* instämt, och som för sin del ogillat Utskottets förslag i följande punkter, nemligen:

- 1) i fråga om fortfarande bibehållandet af indigenatsrätten (§ 3);
- 2) i fråga om rösträtten vid prestval (§ 26), och
- 3) i fråga om församlingens kallelserätt af fjerde profpredikant, hvilken rätt han ansett hafva bort utsträckas icke endast till kyrkoherdeval i konsistoriella gäll, utan äfven till komministraturer och kapellpredikantsbeställningar (§ 27).

Ordet begärdes af

Herr *Anders Persson*, som yttrade: I fråga om föredragnings-sättet för det nu föreliggande lagförslaget ber jag att få framställa följande yrkande: »Att Kammaren ville besluta, det öfverläggningen måtte få omfatta förslaget i sin helhet, men att beslut fattas paragrafvis, dock så, att till afgörande må först föredragas § 27, dernäst § 26 samt derefter i ordningsföljd med början af § 1 och slutligen ingressen till lagen, äfvensom att, för den händelse lagförslaget skulle i vissa delar komma att af Kammaren återförvisas, Lag-Utskottet må lemnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling i afseende å de §§, hvilka må hafva blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas.»

Herr *Talman*! Jag anhåller att proposition måtte framställas på detta mitt förslag.

Det förslag till föredragningsordning, Herr *Anders Persson* sålunda framställt, blef af Kammaren antaget; och skedde alltså först uppläsning af lagförslagets

§ 27, hvarefter

Herr *Anders Persson* åter erhöll ordet och anförde: För dem af Kammarens ledamöter, som tagit kännedom om detta Lag-Utskottets betänkande jemte en dervid fogad, af mig afgifven reservation, torde framgått, att jag icke kunnat biträda den mening, som hos Utskottets majoritet gjort sig gällande. Jag kan nemligen för min

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

del icke finna annat än att, om principen i fråga om rätten att kalla fjerde profpredikant till kyrkoherdebeställning är riktig, måste samma princip också få göra sig gällande vid tillsättande af alla andra presterliga befattningar. Jag har redan förut andragit skälen för denna min mening och skall därför icke nu besvära Kammaren med att ånyo upprepa dem; men de skäl, som Utskottet anfört för sitt förslag i den nu föredragna paragrafen, skall jag dock be att få taga litet i skärskådande.

Utskottet börjar med att säga, att »flerfaldiga gånger hafva på senare tiden konsistoriella församlingar hos Kongl. Maj:t anhållit, att han måtte, i uppkommen ledighet, utnämna kyrkoherde i pastoratet i den för tillsättning af kyrkoherde i regala gäll stadgade ordning, och några gånger har Kongl. Maj:t ock bifallit en dylik anhållan»; Utskottet åberopar tre sådana fall, men derefter fortsätter Utskottet: »På särskilda ansökningar har ock rättighet lemnats församlingar att vid besättande af komministerstjänst kalla fjerde profpredikant, såsom beträffande den nybildade komministerstjenssten i Gulabo församling af Torsås konsistoriella gäll och de flesta komministraturerna i Stockholm.» Det synes mig, som om de skäl, Utskottet använt, talade för rätten att kalla fjerde profpredikant äfven till öfriga presterliga befattningar än kyrkoherdebefattningarna. Utskottet säger längre ned, att församlingarnas särskilda behof icke alltid kunna af dem rätt uppskattas, och att därför denna rätt icke borde utsträckas till annat än kyrkoherdetjänsterna. Jag vill i detta fall upprepa, att finnes det skäl att utsträcka denna rätt till alla kyrkoherdebeställningarna, så finnes enligt mitt förmenande icke något rimligt skäl, som talar mot utsträckandet deraf jemväl till öfriga presterliga befattningar. Dessutom har jag i fråga om nu föredragna paragrafen tillåtit mig åberopa det hinder, som enligt min uppfattning förefinnes i 30:de § Regeringsformen för att antaga en sådan inskränkning i afseende på kyrkoherdeval i konsistoriella pastorat, som är gjord af Utskottet. Detta framhölls under den diskussion, som egde rum. då denna fråga förelåg vid 1879 års riksdag; den debatt, som då fördes, var temligen uttömmande; och jag har i min reservation andragit de skäl, som jag anser tala mot antagande af Utskottets i förevarande hänseende gjorda tillägg till 27:de §.

Jag ber nu att få öfvergå till den 26:te §, angående rösträtten. Herrarne veta, att jag vid 1879 års riksdag, då denna fråga sist behandlades här, var af den mening, att man borde, i likhet med hvad som ofta förekommit i fråga om rösträtt i kommunala angelägenheter, begränsa rösträtten vid prestval till en något så när rimlig och antaglig grund. Jag föreslog då i afseende på röstberäkningen för i mantal satt jord icke så stor inskränkning som i afseende på rösträtten för andra beskattningsföremål af det skäl, att aflöningen till presterskapet hvilat hufvudsakligen på den fasta egendomen; men då jag nu velat lägga aflöningen till presterskapet till

grund för rösträtten, så har det varit af det enkla skäl, att jag väl vet, att Första Kammaren icke skall medgifva en rimlig begränsning af rösträtten i detta fall lika litet som i andra kommunala angelägenheter; och då har jag icke någon annan ståndpunkt att ställa mig på än att lägga de afgifter, som gälla för presterskapets aflöning, till grund för rösträtten. Den stora fördelen skulle derigenom vinnas, att lagen i detta afseende blefve lika så väl för landet som för städerna. Nu finnes det, som herrarne veta, en rätt för städerna att få en särskild röstskala för nästan hvarje stad i riket på kyrkostämmas hemställan i sådant afseende, och jag tror, att de flesta röstgrunder, som varit bestämda för valen i städerna, närmast öfverensstämt med det förslag, jag tillåtit mig framställa i detta hänseende. Här har mot ett sådant förslag åberopats, att det skulle åstadkomma många missförhållanden och svårigheter till följd af olika förhållanden inom olika kommuner. Jag vill derpå endast svara, att äfven om man tager den nu vid kyrkostämman gällande röstgrund, så blifver förhållandet enahanda. Fyrktalslängden är nemligen beroende af bevillingen, och sålunda uppstå icke några större svårigheter i det ena än i det andra fallet. Jag hade trott, att, då Första Kammaren icke velat medgifva en begränsning af rösträtten i afseende på de kommunala angelägenheterna, Första Kammaren icke skulle skygga tillbaka för att draga ut konsekvenserna af de bestående förhållandena, och sålunda medgifva att bidragen till presteras aflöning skulle få vara grunden för rösträtten vid val af prest; men jag har nu hört, att Första Kammaren, hvarest jag icke vet om ens yrkande varit framställt på bifall till min reservation, antagit Utskottets förslag i 26:te § liksom i alla de andra paragraferna oförändradt.

Jag kan emellertid icke vara med om den utaf Utskottet föreslagna röstgrund. Först och främst lägges derigenom på många ställen i vårt land makten i händerna på personer, hvilka icke betala någon nämnvärd afgift till presterskapets aflöning. Inom provins jag tillhör bidraga säterierna till denna aflöning öfver hufvud taget med endast 2 kronor 50 öre per mantal, under det att öfriga hemmans bidrag dertill utgå från 100 ända till omkring 200 kronor per hemman. Jag framdrog detta förhållande i min vid 1879 års riksdag i denna fråga afgifna reservation mot Utskottets då afgifna förslag, och det torde således för dem af Kammarens ledamöter, som tagit kännedom om ärendets föregående behandling, icke vara obekant. Å andra sidan må icke lemnas oanmärkt, att då kyrkomötet af år 1868 sjelft medgaf, att församlingarna borde beredas större inflytande vid valet af sina prester än som hittills kommit dem till del, så går Utskottets förslag ut på, att till en femtedel begränsa rösträtten för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet. Det är visserligen sant, att dessa icke förut haft någon rösträtt, men detta Utskottets förslag slår så ut, att medan t. ex. en person, som uppskattats till 400 kronors inkomst och så-

*Om ändrad
lagsstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

ledes erligger till staten en bevilning af en krona, erbjudes två röster, skulle deremot en inkomsttagare, t. ex. en förvaltare på en större egendom, som sitter med en inkomst af 5,000 kronor och för denna inkomst skattar 50 kronor, få icke mindre än 100 röster. oaktadt skilnaden i det bidrag, som dessa begge personer erlagga till presterskapets aflöning, i det närmaste är lika. Det större inflytande i detta hänseende, som således enligt kyrkomötets egen mening borde beredas de mindre bevilningsgifvarena, och hvarom 1868 års kyrkomöte hos Kongl. Maj:t gjorde hemställan, blifver således, såsom herrarne finna, i verkligheten icke något; och jag vågar påstå, att, om man nu erbjuder dem denna lilla tillökning i rösträtten, som icke har den ringaste betydighet, missnöjet skall blifva större än om man erbjuder dem ingenting.

Jag skall nu be att få öfvergå till frågan om indigenatsrättens upphäfvande. Dessa tre frågor, kalleiserätten af fjerde profpredikant, rösträtten vid prestal och indigenatsrättens upphäfvande, utgöra, enligt mitt förmenande, kärnpunkten i hela lagen. Jag kan icke finna, hvarför man i vår tid, då man börjat utsträcka ansökningsrätten till alla befattningar inom såväl stat som kommun, icke skall våga att göra denna utsträckning äfven i afseende på presterskapet. Det kan, enligt min uppfattning, icke finnas det ringaste skäl för att deras rätt till sökandet af presterliga beställningar skall begränsas till ensamt det stift, de tillhöra. Se vi på den vid Utskotets betänkande fogade tabell, så framgår deraf, att af rikets 1,339 pastorat äro 480 regala, 87 patronella samt 43 prebenden. Lägger jag nu till dessa 610 pastorat Stockholms stads pastorat, får jag en summa af 620 beställningar, således i det allra närmaste hälften af rikets pastorat, hvartill presterna kunna väljas från hvilket stift som helst. Kan man inom dessa 620 pastorat tillsätta presterna från hvilket stift som helst, så måtte väl en sådan frihet utan hinder kunna lemnas äfven de öfriga pastoraten.

Då samma fråga som nu senast förelåg, hade, såsom herrarne veta, kyrkomötet fattat sitt beslut, och Första Kammaren hade äfven då, såsom nu, kommit före med beslutet om att antaga det förslag, som i den kongl. propositionen förelåg. Det oaktadt antog Andra Kammaren ett förslag, liknande det som jag vid den 27:de § nu kommer att framlägga, och jag vågar tro, att, då Andra Kammaren förra gången, oaktadt trycket af det förhållande, att kyrkomötet fattat sitt beslut, att Kongl. Maj:t accepterat det och att äfven Första Kammaren antagit det, icke antog det då framlagda förslaget, Kammaren icke heller nu bör antaga samma förslag, utan vidhålla sitt vid 1879 års riksdag fattade beslut. Jag vill nu icke längre upptaga herrarnes tid. Med stöd af hvad jag anfört, ber jag att få framlägga ett så lydande förslag till 27:de §: »1. På frågodag ege församlingen, om hon det önskar, begära att uppgifven prestman skall såsom fjerde profpredikant på förslaget upp-

föras, och må fråga härom väckas allenast af den, som i den justerade vallängden upptagen och sjelf tillstädas är.

2. Är frågan så väckt som nu sagdt är, då skall genom omröstning utrönas, huruvida församlingen äskar fjerde profpredikant. Bifaller församlingen det derom väckta förslag med den röstöfvervigt, hvarom i nästföljande moment stadgas, och är endast en prestman uppgifven, vare han till fjerde profpredikant begärd. Äro två eller flere prestmän uppgifna, anställles ny omröstning till utrönande, hvilken af dem skall till fjerde profpredikant begäras. Omröstningen skall öppet verkställas och må endast den rösta, som jemlikt moment 1 behörig är att i frågan talan föra. Hvar röstandes mening varde för en röst räknad.

3. Har vid en sådan omröstning, då fråga är om kyrkoherdetjenst, hvars tillsättning är Konungen förbehållen, mera än hälften af de i omröstningen deltagande, och, då fråga är om annan presterlig tjenst, mera än hälften af hela antalet af de i den justerade vallängden uppförda röstberättigade förenat sig att till fjerde profpredikant begära samme prestman, uppskjutes förrättningen, till dess domkapitlet vidare förordnat. I annat fall vare frågan om fjerde profpredikant förfallen.

4. Har församling till fjerde profpredikant begärt prestman, som är obehörig att på förslaget uppföras eller vägrar att församlingens kallelse efterkomma, då skall domkapitlet afslå församlingens begäran. Har beslutet derom vunnit laga kraft, vare frågan om fjerde profpredikant förfallen. Dör, innan val är hållet, begärd fjerde profpredikant, som behörig var, eller förlorar han innan den tid behörighet, som han på frågodagen hade, stånde församlingen öppet att kalla annan fjerde profpredikant.

5. Förekommer ej skäl, som nu är sagdt, till afslag på församlingens begäran, uppföre domkapitlet den, som till fjerde profpredikant begärd blifvit, på förslaget och utfärde, sedan beslutet vunnit laga kraft, till honom kallelse att på förelagd dag aflägga prof som i § 20 sägs.»

Således skulle i första momentet utgå orden »för beredande af val till kyrkoherdetjenst». Likaså skulle hela sista punkten i momentet uteslutas. Andra momentet skulle bibehållas lika med Utskottets förslag. I tredje momentet skulle utgå orden »konsistoriel kyrkoherdetjenst» och ersättas med orden »annan presterlig tjenst»; hvarjemte hela sjette momentet skulle uteslutas.

Jag anhåller, Herr Talman, om proposition å detta mitt förslag.

Häruti instämde Herr *Hedin*.

Herr Rydin: Den fråga, som nu är föremål för diskussion i denna Kammar, är af stor vikt, och jag kan väl inse, att man i afseende på densamma kan hysa olika åsigtter. Särskilda orter hafva sina särskilda förhållanden, och olika personer hafva olika sympatier.

Andra Kammarens Prot. 1883. N:o 26.

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*
(Forts.)

Hvad vi här emellertid hafva att afgöra, är, huruvida genom förslaget godkännande vi taga något steg framåt i saken eller icke. Man kan ställa sig på olika ståndpunkter, man kan fordra mer eller mindre, men det är af vigt att vi se till, huruvida detta förslag, sådant det nu föreligger, tillstyrkt af Lag-Utskottet och antaget af Första Kammaren, är värdt att uppmärksammas eller om dess antagande bör genom beslut i en eller annan punkt omöjliggöras.

I afseende å två särskilda punkter, som den siste talaren framhållit, har han framställt särskilda förslag till beslut. Dessa förslag äro af den beskaffenhet, att, om de antagas af denna Kammare, frågan derigenom förfallit, enär någon sammanjemkning i dessa hänseenden icke kan ega rum till följd af den behandling frågan förut fått. Vi skola derföre taga i betraktande, huruvida föreliggande förslag innehåller några väsentliga förbättringar och derefter bedöma frågan.

Det är, såsom Utskottet äfven framhållit, tre punkter, i afseende hvarå våra presterliga befodringslagar äro i behof af förbättring. Den första afser borttagande af den nuvarande klassifikationen af pastorat äfvensom att i konsistorii händer måtte läggas större makt än nu att vid förslags upprättande fästa afseende vid duglighet att sköta den presterliga befattningen. Det måste anses vara en gifven fördel, att detta förordningsförslag tager bort de band, som för närvarande trycka konsistorium vid förslags uppgörande. Den andra synpunkten är, huruvida en församling genom den ifrågasatta författningen erhåller större utsigt för att från konsistorium få ett bättre förslag än under nuvarande förhållanden, och huruvida församlingens rätt att kalla fjerde profpredikant, sådan Lag-Utskottet bestämt denna rätt, innefattar en förbättring. Jag skall fästa herrarnes uppmärksamhet på ett förhållande, som för de fleste af herrarne icke torde vara obekant, att nemligen i vissa fall de största svårigheter förekommit att få pastorat beklädda med dugliga personer, emedan man till följd af nu gällande regler icke kan få å förslaget uppförda andra än tre, man kan säga, icke fullt tjänstbara personer; och då frågas om det icke är en gifven vinst, att den ifrågasatta lagen bereder konsistorium tillfälle att upprätta ett förslag å tre dugliga personer. Tillika vet man, att det för en församling är af vigt, att hon har förtroende för den prestman, som hon erhåller. Till följd deraf bör ock den rätt, som redan tillkommer många församlingar, att se sig om efter en lämplig person, tillgodoses och denna rätt har äfven i förslaget tillgodosetts derigenom, att man uppmärksammat vigten af att kalla fjerde profpredikant. Man vet likväl, att vid tillsättning af pesterliga lägenheter rättigheten att kalla fjerde profpredikant, helst om afgöranderätten ligger i församlingens hand, föranledt åtskilliga missbruk. Detta har visat sig vid flera tillfällen och genom de klagomål, som anförts öfver prestval. Derför föreslås att, när församlingen, om hon icke åtnöjes med de personer, som konsistorium uppfört på förslaget, vill kalla fjerde prof-

predikant, församlingen mot det att hon erhåller denna rätt hemställer till Kongl. Maj:ts bedömande och afgörande frågan om hvilken af de fyra personerna är den lämpligaste för tjensten. Häruti ligger ett korrektiv mot de missbruk, som i afseende å rätten att kalla fjerde profpredikant alltid anförts, att nemligen en församling med denna rätt i följd af en tillfällig partibildning kan erhålla en prestman, som icke är lämplig för platsen och med hvilken församlingen sedermera får dragas i hela hans lifstid. Nu har man mot lagförslaget i denna del anført en konstitutionel betänklighet, den nemligen att det skulle strida mot Regeringsformen. Om vi se på de §§ i Regeringsformen, som innehålla bestämmelser angående konungens utnämningssätt till tjänster, så finna vi, att alla dessa §§ innehålla stadganden, som begränsa och närmare bestämma konungens rätt i detta hänseende. De innefatta garantier mot det, att konungen icke skall utvidga den makt, som Regeringsformen, då den 1809 kom till stånd, i detta fall tillerkände honom. Nu gäller i afseende å pastorat stadgandet i Regeringsformens 28:de §, att »konungen fäste, vid alla befordringar, afseende endast å de sökandes förtjenst och skicklighet, men icke på deras börd», och i Regeringsformens 29:de § heter det, att till erkebiskop och biskopar utnämne konungen en af de tre som föreslagna blifvit, »efter förra vanligheten», som orden förut lydde, men som sedermera förändrats till: »i den ordning kyrkolagen stadgar» — en förändring som jag i det hela anser öfverflödig, emedan uttrycket »efter förra vanligheten» väl lär innefatta det samma som »i den ordning kyrkolagen stadgar». Men som orden »efter förra vanligheten» kunna mistydas, så torde det ändrade uttrycket såsom en förklaring eller en redaktionsförändring försvara sin plats. I § 30 af samma grundlag heter det: »konungen eger att», på det sätt förr öfligt varit, »tillsätta kyrkoherdebeställningar i regala pastorat», etc. Hvad betyder detta uttryck: »förr öfligt»? Det betyder ingalunda, att icke några förbättringar i lagen i afseende å anordningen af val i regala pastorat kunna ega rum, utan det betyder, att konungen icke har rättighet att göra till regalt ett pastorat, som förut har en annan egenskap. Således är konungens rätt att efter behag klassificera pastoraten i regala och konsistoriella inskränkt genom stadgandet i § 30; och sedermera stadgas såsom en ytterligare inskränkning i afseende på konungens rätt i det hänseendet, att de s. k. konsistoriella gällan skola vara vid deras valrätt bibehållna. Den valrätt, som dessa församlingar hade förut, var i lag bestämd, nemligen i 1739 års prestvalsförordning. Men med den tolkning, som den näst föregående talaren vill göra gällande, skulle man icke utan ändring i grundlagen kunnat antaga 1843 års prestvalsförordning, ja, man skulle icke kunna göra en enda ändring i prestvalsförordningen utan en motsvarande ändring i grundlagen. Nu är det klart, att denna föreskrift icke innebär annat, än att vid fråga om kyrkoherdebeställnings tillsättande i konsistoriella gäll församlingarnas genom lag bestående rätt icke får

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af prästerliga tjänster.

(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

genom det föreliggande förslaget inskränkas. Nu frågas, om någon inskränkning i denna rätt skulle komma att ega rum genom hvad nu är föreslaget, eller att man vid tillfälle, då man kallat fjerde profpredikant, är skyldig underkasta sig den utnämning, som konungen finner lämpligt att göra. Det kan väl icke blifva fråga om en inskränkning, då det ju helt och hållet ligger i pastoratens skön, huruvida de vilja öfverlåta utnämningrätten åt konungen, mot att de få kalla fjerde profpredikant. Kalla de icke sådan, så förfaller naturligtvis frågan om utnämning af konungen, och församlingarnas val bestå. Jag anser det sålunda ingalunda vara stridande mot grundlagen att förfara på sätt här är föreslaget och yrkar derföre bifall till Lag-Utskottets förslag i detta hänseende.

Hvad beträffar 26:te §, hvarå talaren jemväl fäste uppmärksamheten, kan man icke undgå att finna det den innehåller bestämda förbättringar i afseende på rösträtten vid prestval och denna rösträtts utöfning. Först och främst är här den olägenheten undanröjd, som enligt nu varande lag kan uppstå, nemligen att en stor jordegare kan förbehålla sig rätt att välja pastor, äfven om alla hans egendomar äro utarrenderade. Jemväl utgör det en förbättring att främmande trosbekännare icke skola hafva rättighet att deltaga i prestval, såsom förhållandet är enligt 1843 års prestvalsförordning, och att genom förslaget det oskick blifvit borttaget, som nu på åtskilliga ställen bedrifves genom att på en enda hand samla en hel mängd fullmakter vid prestval, kan heller icke anses annat än såsom ett steg till det bättre. Att förslaget utgör en förbättring i nu gällande föreskrifter i detta hänseende måste således vidgås. Men, säger den ärade talaren, man har icke gått nog långt, nog rationellt i sina förändringar. Ja, deri ger jag honom rätt, att många anmärkningar kunna vara att framställa mot förslaget. Men, såsom sagdt, förbättringarna deri äro dock gifna, och församlingarnas behof att erhålla en ändamålsenligare valordning och en bättre valrätt har i viss mån blifvit tillgodosedt; och då frågas: är det skäl att, när man kan vinna ett bestämdt framsteg, man icke tager detta steg?

Den ärade reservanten har föreslagit, att man till utgångspunkt för rösträtten skulle taga bidragen till presterskapets aflöning. Det är väl sant, att den gamla prestvalsförordningen i ingressen till stadgandet om rösträtten vid prestval säger att man har utgått från nämnda grund. Men hur har det skett vid tillämpningen! Då har man icke kunnat följa denna grund, utan måst taga mantalet till utgångspunkt och med mantalet jemföra andra fastigheter och lägenheter, bruk och inrättningar samt på detta sätt gjort upp röstlängderna. Nu frågas, om det icke äfven ligger en bestämd förbättring deri, att man i förslaget borttagit mantalet såsom grund för rösträtten och i stället tagit taxeringsvärdet. Och hvad bruks-egendomarne beträffar, angående hvilka det är bestämdt, huru många röster hvarje stångjernshammare, messingshård, glaspotta eller mas-

ugn hafva, så torde det vara bättre att generalisera allt detta och lägga bevillningen efter 2:dra artikeln till grund för rösträtten. I sådant hänseende möter dock en ganska vigtig anmärkning, som Lag-Utskottet jemväl insett och därför också modifierat förslaget i detta hänseende, nemligen att det vore en orimlighet att låta bruk och inrättningar ingå med samma rösträtt som jordbruksfastigheter. Utskottet har därför nedsatt rösträtten för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet och föreslagit den till en femtedel af det röstetal, som bordt tillkomma dem enligt den för omröstning å kyrkostämman gällande röstgrund, äfvensom bestämt, att det icke under några förhållanden skulle få öfverstiga en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämman, på det att icke ett enda stort bruk skulle kunna rösta omkull hela den öfriga församlingen.

Detta är en så bestämd förbättring af nuvarande förhållanden, att en och hvar, som verkligen önskar ett framsteg i detta hänseende, icke bör hysa ringaste tvekan att antaga det nu föreliggande förslaget.

Den föregående talaren yttrade slutligen äfven några ord om indigenatsrätten, och jag medgifver gerna, att den ärade talaren har rätt i sitt yttrande, att denna indigenatsrätt icke borde finnas till. Men jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att under nuvarande förhållanden, då det är fråga om att fastställa ett alldeles nytt system för befordringar och förslags upprättande vid presterliga tjänster m. m., det torde vara skäl att en begränsning finnes i afseende å ansökningsrätten, så att icke till exempel prestmän från Norrland söka sysslor i Skåne, och tvärt om. Detta skulle nemligen öfverhoppa konsistorierna med en hel mängd göromål, såsom till exempel med förfrågningar hos andra konsistorier om de sökandes duglighet och lämplighet samt en massa svårigheter, som man icke kan på förhand beräkna. Det torde därför vara skäl att låta indigenatsrätten till viss grad tills vidare kvarstå. isynnerhet som denna fråga är en sådan, som man så småningom kan ändra. Den nu gällande förordningen om indigenatsrätten har blifvit ändrad så nyligen som 1876, då man öfverlemnade till hvarje prestkandidat sjelf att utan afseende å födseln bestämma, i hvilket stift han ville inträda i tjänstgöring, men sedan han ingått i ett stift, skulle han endast derinom få söka sin befordran. Det finnes likväl ingenting, som hindrar en prest, som tjänstgör inom ett stift, att genom dispens öfverflyttas till ett annat. Indigenatsrätten är sålunda icke ett så starkt band, som man föreställer sig. Under sådana förhållanden och då i denna lag för tillsättning af presterliga tjänster på alla håll äro förbättringar, kan det då icke, vid det förhållande att ett kyrkomöte stundar, vara skäl att se församlingarnas kraf till godo, äfven om förslaget icke uppfyller alla de fordringar, man derpå kan ställa? De frågor, som ligga oafgjorda, till exempel frågan om indigenatsrätten, om rättigheten att kalla fjerde profpredikant och isynnerhet om rösträtten, äro sådana, som icke kunna falla, utan så småningom behöfva ut-

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

Om ändrad lagstifning ang. tillsättning af prästerliga tjänster.

(Forts.)

vecklas. Hvad är det väl för öfrigt som just utgör svårigheten vid dessa frågors lösande, om icke att man med ens vill taga ett stort steg framåt. Detta vore, såsom en talare här yttrat, vid jemförelse mellan engelska och franska systemen, att begagna sig af det franska systemet. Engelsmännen äro nöjde, om de taga ett litet steg framåt och så småningom nalkas målet, då man deremot i Frankrike är mera liflig, kastar af rocken och tager ett skutt framåt den ena dagen och ett tu tre är man ett långt stycke baklänges. — Jag vill fråga, om det icke är vida bättre att under nuvarande förhållanden se församlingarna till godo med den lilla reform detta förslag innehåller än att förkasta detsamma och uppskjuta frågan, till dess man kan taga steget fullt ut, hvilket kan dröja många år och hafva stora svårigheter med sig.

Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten på ett speciellt förhållande, som den föregående talaren sagt skulle råda i Skåne, der den orimligheten i afseende å rösträtten skulle inträffa genom förslagets antagande, att säterier, som bidraga minst till prästerskapets aflöande, om taxeringsvärdet blefve rösträttsgrunden, skulle vid prestval få mest att säga. Jag gjorde händelsevis en liten kalkyl öfver, huru mantalet i Skåne slog ut i jemförelse med taxeringsvärdet, och fann till min förvåning, att både säterier och frälse- samt skattehemman i allmänhet per mantal hafva lika taxeringsvärde, och att, eget nog, i Malmöhus län medeltaxeringsvärdet för skattejorden är högre än på frälsejorden och säterierna. Om man nu derföre bifaller förslaget, har det i ett sådant län som Skåne, der detta märkliga förhållande råder, icke det allra ringaste inflytande, om man utbyter den nuvarande röstgrunden, mantalet, emot den föreslagna, taxeringsvärdet.

Huru man sålunda än ser saken, tyckes Utskottets förslag innebära bestämda förbättringar; och på grund deraf yrkar jag bifall till detsamma.

Herr Jöns Rundbäck: Då man å ena sidan känner — och måste erkänna — det trängande behovet af en förändring i sättet för prestval och å den andra vet, att Första Kammaren bifallit det förslag, som nu föreligger, så torde det icke finnas skäl för denna Kammare att vidtaga allt för stora ändringar, åtminstone för så vidt man vill göra någonting alls och icke hela förslaget skall gå om intet.

Detta hindrar mig dock icke att göra några små anmärkningar. Den ena angår 27:de §, som innehåller stadganden rörande fjerde profpredikant kallande vid val till så väl konsistoriella som regala gäll. För min del skulle jag önska, att Andra Kammaren ville uppgifva sina anspråk på rätten att kalla fjerde profpredikant till konsistoriella pastorat, på sätt här nu föreslagits, hvarigenom äfven de konsistoriella gällan skulle förvandlas till regala. Jag kan icke neka, att mig synes, det de förslag, som nu upprättas af konsistorierna, vanligen inne-

bära rättvisa både mot församlingarna och presterskapet; och då nu föreslagits en bättre och mera ändamålsenlig grund för konsistorierna att följa vid förslags upprättande, så förefaller det mig som om — derest konsistorierna fullgöra sin pligt och utse tre lämpliga personer och församlingarna få fritt rösta mellan dessa tre — presterskapet vederfares rättvisa på samma gång församlingarna ha sin frihet bevarad. Men om församlingarna skola kalla fjerde profpredikant, är det ett narrverk med dessa tre andra på förslaget uppförda personer; ty i allmänhet är det väl fjerde profpredikanten som också blir den, hvilken får alla eller de flesta rösterna, vid hvilket förhållande de kostnader, de andre måst vidkännas för resor m. m., äro helt och hållet förspilda. Önskligt vore att erhålla sådana förändringar, hvarigenom alla de lidelser, allt det bråk och trassel, som vi veta nu inträffa vid nästan alla prestval, kunde undvikas. Men detta mål uppnås icke derigenom att församlingarna få kalla fjerde profpredikant, ty det sker, jag döljer det icke, hufvudsakligast genom intriger, och sedan en sådan genom slägtingars rekommendationer och goda vänners bearbetningar blifvit väl uppställd, slår han omkull alla de andre, och i ingen församling kan sådant vara till välsignelse, utan tvärt om. Säkert är, att de lidelser, man här släpper lösa, äro de värsta på landsbygden. Derfor tror jag man skulle göra väl i att afslå lagförslagets stadgande om kallelse till fjerde profpredikant; i hvilket fall förslaget icke komme att stå i strid med 30:de § Regeeringsformen. Detsamma tror jag förhållandet vara med komministratorerna. Dessa blifva i allmänhet besatta med yngre personer; men på det man må få ökad säkerhet för, att icke kyrkoherdebeställningarna skola blifva besatta med odugliga och orkeslösa personer, synes mig tillika böra bestämmas, att ingen prestman, som är öfver 60 år gammal, må få söka sig till en annan befattning. En sådan kan nemligen vara mycket lämplig i en församling, der han tjenat länge och känner alla förhållanden; men i en ny, der han träder en mängd obekanta förhållanden till mötes, torde han vid så hög ålder svårigen blifva till det gagn, som en yngre. Om man nu utgår från en sådan åsigt, tror jag, att Första Kammaren skall afstå från sitt beslut i fråga om Kongl. Maj:ts utnämningsrätt i visst fall i konsistoriella gäll. Och för att omarbetas i sådan rigtning hemställer jag, att 27:de § måtte blifva till Lag-Utskottet återremitterad.

Beträffande indigenatsrätten är jag åter af den åsigt, att vi icke böra mycket strida derom och derigenom förderfva förslaget, ty det är min öfvertygelse, att densamma kan snart nog, om Riksdagen så vill, tagas bort; och skulle nu dermed dröja fem år till, d. v. s. tills nästa kyrkomöte sammanträder, så tror jag icke, att det skulle vara så farligt. De viktigaste i hela förslaget äro ovilkorligen frågorna om fjerde profpredikant och bestämmelserna rörande rösträtten. Och ehuru jag för min del skulle kunna hafva ännu några anmärkingar att göra mot förslaget i dessa hänseenden, så vill jag afstå derifrån, för att kunna vinna åtminstone något. Ty att detta för-

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.

(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

slag innebär en förbättring af nuvarande stadganden i dessa delar kan för visso icke bestridas.

Herr Talman, jag yrkar återremiss af 27:de § i det syfte jag förut nämnt och instämmer för öfrigt med Herr Anders Persson i hans yrkande vidkommande 26:te §.

Herr Smedberg: Mot Utskottets förslag till § 27, der det medgifves konsistoriella församlingar att kalla fjerde profpredikant, har jag icke att framställa annan anmärkning än i hvad beträffar 6:te momentet, hvilket jag helst skulle önskat få borttaget. Derigenom ha nemligen församlingarna för sin del de facto blifvit afhända sin valrätt. — Jag skall dock icke göra något yrkande.

Hvad jag egentligen har att anmärka rörer Utskottets förslag till röstgrund, i hvilket afseende jag väckt motion, som af Utskottet afslagits. Jag förvånar mig just icke deröfver, att Utskottet afstyrkt detta mitt förslag, emedan det var någonting nytt, som förut icke varit diskuteradt inom Riksdagen; men jag kan icke gilla de skäl, som Utskottet anfört för sitt afstyrkande. Utskottet säger nemligen, att det icke kan förorda den af mig föreslagna röstgrund. »Det må väl», fortsätter Utskottet, »vara sant, att i allmänna angelägenheter inflytandet å deras afgörande bör stå i förhållande till uppoffringarna, men det gäller dock ingalunda obetingadt i fråga om val och allra minst i fråga om prestval.» Man skulle kunna tro, att Utskottet haft för afsigt att lägga personlighetsprincipen till grund för rösträtten vid prestval, efter det säger, att beskattningsgrunden icke är lämplig, allra minst vid prestval; och hade det varit meningen, att Utskottet velat införa personlighetsprincipen i fråga om röstgrund, skulle jag varit den förste, som velat bifalla det. Här finnas för närvarande åtskilliga församlingar, der vid val af kyrkoherde den personliga rösträtten är gällande. En sådan är till exempel Göteborgs domkyrkoförsamling; der eger hvar och en rösträtt som uppnått tjugnet år och är för sig sjelf inom församlingen mantalsskrifven; och jag tror icke någon kan påstå, att Göteborgs domkyrkoförsamling visat sig misstaga sig i valet af kyrkoherde; tvärt om har den valt män, som utgjort en prydnad för den svenska kyrkan. Men den, som tror, att Utskottet, då det säger sig icke kunna gilla den af mig föreslagna skatteröstgrunden, i stället vill förorda den personliga rösträtten, han bedrager sig storligen, ty, som herrarne sett, föreslår Utskottet i 26:te § att röstgrunden skall hvila på beskattningen till staten. Men att denna beskattning till staten icke lämpar sig till grund för röstberäkningen eller att utjemna de missförhållanden, öfver hvilka man nu så högljudt klagat, det har jag sökt visa i min reservation och skall nu icke upptaga tiden med att upprepa hvad jag der yttrat. Aflöningen till presterskapet deremot anser jag vara en röstgrund, hvarigenom rättigheter och skyldigheter komme att jemt afvägas mot hvarandra. Utskottet yttrar emellertid härom: »En dylik röstgrund skulle ock, i en tid, då man på alla

områden sträfvar efter att så vidt möjligt utjemna förhållandena å olika trakter af landet, i och för prestval skapa snart sagdt lika många speciallagar, som det gifves olikartade prestlönekonventioner, göra rösträtten beroende af dessa för viss tid och utan hänsigt till det användande, som nu är i fråga, fastställda konventioner.» För min del kan jag icke förstå ett sådant resonnement. Ty om man såsom grund för rösträtten antager aflöningen till presterskapet, så skulle ju denna röstgrund blifva gällande öfver hela riket lika väl som den af Utskottet föreslagna grunden, om den godkännes, blir gällande för hela riket, och lika väl i det senare fallet som i det förra kan röstgrunden blifva olika i olika församlingar, ty i den ena församlingen kan inkomstbevilningen vara öfvervägande, i den andra åter den beskattning som utgår efter fyrktalet. Jag tror sålunda icke, att man behöfver befara, att genom antagande af mitt förslag tillskapa några speciallagar. Och då man betänker, att beskattningen till staten bestämmes särskildt för hvarje år, så blir ju rösträtten, om den hvilar på en sådan grund, mera vexlande än om den hvilar på aflöningen till presterskapet, som ju är temligen konstant och bestämd genom konvention, som merendels gäller för en tid af femtio år. Utskottet har emellertid icke haft någon betänklighet för medgifvande af städerna af särskilda rättigheter i afseende på röstgrunden, hvarigenom lika många speciallagar kunna tillskapas, som det finnes städer. Visserligen säger Utskottet, att genom antagande af mitt förslag skulle uppstå mångfaldiga missförhållanden och svårigheter, men hvari dessa svårigheter skulle bestå, derom lemna Utskottet ingen annan upplysning, än att det säger att de icke skulle blifva minst beträffande de pastorat, i hvilka äldre konventioner fortfarande äro i tillämpning. Huru dessa svårigheter lätteligen kunna undanröjas har Herr Anders Persson tydligen visat i sin reservation, så att dermed behöfver jag icke nu uppehålla mig. Det är ju eljest riktigt, att när ledighet uppstår och prest skall väljas, denne är skyldig att åtnöja sig med den lön, som i den nya konventionen finnes bestämd, och nog är det billigt, att de som skola aflöna presten äfven få efter enahanda grund deltaga i valet. Men äfven om i någon församling äldre konventioner skulle vara gällande, så tror jag att lönen i allt fall är bestämd att utgå i sådana persedlar, som äro upptagna i markegångstaxan, och nog skulle väl en vallängd äfven på sådan grund kunna utan allt för stora svårigheter upprättas. För min del tror jag dock, att det skäl, Utskottet här åberopat till afstyrkande af mitt förslag, icke är det verkliga, utan att der finnes ett annat fördoldt skäl, som Utskottet icke omnämmt, och det är att genom mitt förslag rösträtten skulle komme att begränsas, så att icke de större godsegarne vidare komma att utöfva ett så öfvervägande inflytande på valet. Men då jag föreslog detta relativa och absoluta röstmaximum, så lade jag till grund för mitt förslag de bestämmelser, som redan äro gällande i städerna i fråga om kommunala val. Jag har ansett detta lämpligen kunna stadgas äfven

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.

(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.
(Forts.)*

för landet, särdeles då derigenom skulle utjemnas en af de många olikheter, som nu förefinnas mellan land och stad.

Jag skall nu icke vidare upptaga tiden med granskning af Utskottets motivering, utan slutar med att yrka bifall till Herr Anders Perssons reservation, som i denna punkt grundar sig på min motion.

Herr Thomasson: Det kommer an på, huru man ser saken: om man finner de förbättringar i gällande lagstiftning angående tillsättande af presterliga tjänster, som Utskottets förslag innebär, vara så väsentliga, att man icke anser sig böra skjuta dem ifrån sig, då de nu kunna vinnas, ehuru äfven efter förslagets antagande åtskilliga olägenheter och missförhållanden skulle komma att kvarstå, eller man anser dessa olägenheter så stora, att de icke uppvägas af det goda i förslaget, och man sålunda föredrager att undanskjuta reformen till en mer eller mindre aflägsen framtid, i förhoppning att då få något mera genomgripande och fullständigt. Motionären, Herr Westin, har tydligen omfattat den förra meningen, och Utskottet delar hans uppfattning samt har derföre framlagt ett förslag, som, på samma gång det är egnadt att afhjelpa de största bristerna i nuvarande bestämmelser om presterliga tjänsters tillsättande, tillika har utsigt att vinna framgång både i Riksdagens begge kamrar och hos de öfriga myndigheter, som sedan hafva att pröfva förslaget. Det är så som Utskottet önskar se detsamma bedömdt. Utskottet har icke varit blindt för, att detta förslag är behäftadt med åtskilliga brister, men förbättringarna i detsamma synas Utskottet betydligt öfvervägande. Den väsentligaste af dessa förbättringar är naturligtvis den, att genom förslagets antagande för all framtid undanröjes den nu gällande klassifikationen af pastoraten. Som Herrarne veta, äro alla pastoraten i riket indelade i tre klasser. De största, de rikaste, som bäst aflöna sina prester, skola förses med idel lärda själasörjare. De fattigaste, som gifva sina prester kläna löner, skola endast hafva gamla själasörjare. Vid uppförande af förslag till kyrkoherdar i den mellanliggande klassens pastorat, de medelstora, skall, såsom det heter, den enes större kunskaper mätas emot den andres skicklighet i tjensteutöfning. Dessa befordringsgrunder, vid hvilkas uppställande man tydligen tagit hänsyn endast till presternas och icke till församlingarnas intresse, skulle man blifva befriad ifrån, om detta förslag antoges. Såsom förbättringar torde väl äfven böra räknas, att rösträtten är lagd på en bredare basis, och att rättigheten att kalla fjerde profpredikant blifvit tillerkänd äfven konsistoriella pastorat.

Såsom en brist i förslaget deremot hafva de ärade reservanterna och de, hvilka med dem instämt, anmärkt att nyssnämnda rättighet icke blifvit utsträckt äfven till komministratörer och kapellpredikanttjänster. Om lämpligheten af en sådan utsträckning kunna dock meningarna vara i någon mån delade; åtminstone synes mig motionären, hvars förslag Utskottet i hufvudsak följt, hafva

haft en sådan uppfattning, då han icke ansett sig böra gå längre än Utskottet nu gjort och sålunda icke föreslagit ifrågavarande rättighet i afseende på nyssnämnda tjänster. Jag tror, att han häri varit ledd af klok omtanke för förslaget framgång. Han har tydligen icke velat sätta denna på spel genom intagande af en bestämmelse, som kunde antagas komma att röna det starkaste motstånd hos kyrkomötet. Och när nu Första Kammaren antagit Utskottets förslag, skulle det, i min tanke, vara ganska oförsigtigt af dem inom denna Kammare, som önska framgång åt förslaget, att ifrågasätta någon ändring i detsamma.

Herr Anders Persson har förmenat, att 6:te mom. uti ifrågavarande 27:de paragraf skulle innehålla något mot grundlagen stridande, nemligen emot 30:de paragrafen Regeringsformen. Denna sistnämnda paragraf innehåller, såsom herrarne veta, att de s. k. konsistoriella gäll skola vara vid deras valrätt bibehållna. Nu säger man, att, om konungen får rätt att utnämna kyrkoherde i konsistorielt gäll, der fjerde profpredikant blifvit kallad, detta gäll icke är vid sin valrätt bibehållet. Men för min del kan jag icke finna, att ett sådant gäll blifvit beröfvadt sin valrätt, ty det har ju endast sjelf afstått från utöfningen af denna rätt i ett särskildt fall, emot att hafva kommit i åtnjutande af en annan rätt, nemligen rättigheten att kalla fjerde profpredikant. Då det icke vill begagna sig af sistnämnda rättighet, har det sin valrätt hel och oförkräukt. Det har visserligen icke yttrats under diskussionen, men samtalsvis har jag hört såsom en anmärkning mot grundlagsenligheten af Utskottets förslag framhållas, att derigenom åtminstone minoritetens rätt skulle varda för nära träd och att följaktligen konsistoriella gäll, om 6 mom. antages, icke kunde sägas längre vara vid sin valrätt bibehållna. Nu, säger man, hafva de rätt att rösta på hvilken som helst af de tre på förslaget uppförde och icke någon annan än en af dessa kan komma i fråga att få platsen. Om åter Utskottets förslag antages, skulle det kunna hända, att icke någon af de på förslaget uppförde blifve nämnd, utan att en fjerde blifve dem påtrugad. Ja, det är sant, men detsamma måste ju blifva fallet alltid när fjerde profpredikant kallas. Då kan ju alltid minoriteten påtrugas en, som icke är uppförd på förslaget. Jag kan sålunda icke från någon synpunkt godkänna den anmärkningen eller finna, att Utskottets förslag är i någon mån stridande mot 30:de paragrafen Regeringsformen.

Af Herr J. Rundbäck har yrkats återremiss i syfte att man skulle ur förslaget borttaga bestämmelsen om rätt för konsistoriella gäll att kalla fjerde profpredikant. Denna rättighet är emellertid, som vi veta, så ifrigt efterlängtd, att jag tror ett förslag, som icke ger dem denna rätt, hafva föga utsigt att vinna Riksdagens bifall. Och hvartill skulle dessutom en återremiss tjena, då ju Första Kammaren redan godkänt förslaget oförändradt? Utskottet hade då med anledning af en återremiss icke annat att göra än att

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

inkomma med hemställan, att Andra Kammaren måtte i frågan fatta beslut.

I afseende på det, som yttrats angående grunden för rösträtt och angående indigenatsrätten, kan jag hufvudsakligen ansluta mig till Herr Rydins yttrande, och skall jag för närvarande icke tillägga något, då jag kauske framdeles kommer att göra det vid föredragningen af de paragrafer, i hvilka dessa frågor förekomma. För det närvarande inskränker jag mig till att yrka bifall till förevarande 27:de paragraf.

Herr Johannes Jonson: Jag skall till en början i afseende på den föredragna 27:de §. som egentligen handlar om inkallande af en fjerde profpredikant, och att församlingarna i konsistoriella gäll skulle afstå från sin rätt att sjelfva få välja inom förslaget, säga, att jag vid frågans behandling inom Utskottet icke hade så stora betänkligheter i det afseendet, att man genom paragrafens antagande skulle kränka grundlagen. Icke heller tror jag, att det skulle ligga någon våda deri, att åt Kongl. Maj:t skulle öfverlemnas att utnämna en af de fyra å förslaget uppförde prestmännen, då Kongl. Maj:t ju i allt fall måste hålla sig inom förslaget och således inga extra sökande kunna komma i fråga. Angående Herr Anders Perssons reservation vill jag blott i fråga om indigenatsrätten nämna, att då någon framställning om densamma icke blifvit väckt, så kunde Utskottet naturligtvis icke föreslå densammas borttagande; ty vid den 3:dje §, som handlar derom, har motionären icke begärt något sådant. I fråga om 26:te §, som handlar om rösträtt vid prestval, så hade jag väl önskat, att densamma skulle hafva blifvit till viss del begränsad äfven för de större fyrktalsegarne; men då ingen utsigt förefans inom Utskottet, att förslaget skulle med den ändringen gå igenom, så lät jag för min del alla mina betänkligheter falla; ty behovet att få en ny vallag för tillsättandet af presterskapet är så i ögonen fallande — isynnerhet om man känner till hvilka stora bråktal som uppstå vid beräkning af röster efter det nuvarande valsättet — att man icke gerna bör undanskjuta frågans lösning längre: ty äfven om det föreliggande förslaget lemnar mycket öfrigt att önska, så blefve i allt fall, genom dess antagande, ett stort steg framåt taget. Om man tänker sig, att, på sätt Herr Smedberg föreslagit, hvar och en skulle ega rösträtt i förhållande till den utgift som han betalade till presterskapets aflöning, att t. ex. den, som betalar en krona, skulle hafva en röst, och den, som betalar två kronor, skulle ega två röster o. s. v. hela vägen uppåt, så må jag bekänna, att jag inom Utskottet hade sympatier för den åsigten; men jag fann sedermera, att vid tillämpning af detta förslag det skulle blifva nästan omöjligt att upprätta röstlängder enligt nuvarande sätt för presterskapets aflöning; ty i allmänhet finnes det ännu många ställen i landsorten, der den nya löneregleringen ännu icke trädit i verkställighet, utan de gamla konventionerna gälla och der en mängd

utskylder, såsom t. ex. qvicktionde m. fl., förekomma, hvilka icke kunna beräknas i penningar, utan utgå nästan helt och hållet godtyckligt. Således kan man icke uppgöra vallängder på så lösa grunder; hvaremot, om den nya regleringen tillämpades öfver hela landet, det icke skulle mött några svårigheter att genomföra Herr Smedbergs förslag — något som dock under nuvarande förhållanden är alldeles omöjligt, isynnerhet som det kan dröja många år, innan den nya regleringen öfver hela landet kommer att tillämpas. Dessutom lemman hans förslag åt de mindre röstegarne nästan samma rätt som är bestämd i Utskottets förslag. Om jag undantager torpare och inhysesshjon, som i vanliga fall betala sina utskylder till presterskapet dels med 1 kr., dels med 1 kr. 50 öre och dels med ett mansdagsverke efter markegångspris, men hvilka nu icke komme att tillerkännas rösträtt, så kommer dock, efter nu föreliggande förslag, mindre jordegare, för ej i mantal satt jord, hvilka för närvarande icke hafva rösträtt, att få en sådan rätt sig tillagd; likasom alla de, som erlægga bevillning till staten, också enligt nu föreliggande förslag få rösträtt, ehuru de icke hade sådan förut. Om t. ex. en person skattar för en årlig inkomst af 400 kronor, som ligga till grund för bevillningen, så skulle han rösta för 10 fyrkar eller med 10 röster. Jemför man nu detta med Herr Smedbergs förslag, så visar sig, att en sådan person till presten betalar i vanliga fall värdet för en kubikfot spannmål, motsvarande efter markegångspris enligt nuvarande beräkning omkring 2 kr. 38 öre, hvarföre han efter den reduktion, som finnes i Utskottets förslag, erhåller 2 röster. Deremot om man icke reducerar fyrktalet för andra beskattningsföremål, så skulle dessa få alldeles orimligt många röster; en som t. ex. är uppskattad till 5,000 kronors årlig inkomst, och derföre har 50 kronors bevillning och följaktligen får 500 fyrk, skulle erhålla 500 röster, hvilka nu reduceras till 100, o. s. v., hvilket väl motsvarar den afgift dessa hafva till presterskapets afföning. Emellertid och då jag anser det vara af högsta behof påkalladt, att Riksdagen beslutar att antaga föreliggande förslag, helst Första Kammaren antagit detsamma oförändradt, så hemställer jag, om det icke vore skäl att äfven Andra Kammaren godkände förslaget; ty äfven om en och annan må i ett eller annat afseende hysa betänkligheter deremot, så kan man ju hoppas att i dessa afseenden vinna rättelse med tiden. Behovet af ny vallag är, enligt min åsigt, så trängande, att Kammaren icke gerna bör afstå från att göra hvad den under nuvarande förhållanden kan göra. Det är visserligen att beklaga, att förhållandena på sätt Herr Anders Persson anmärkt, äro så olika inom de särskilda provinserna i riket, såsom t. ex. i Skåne; men icke kan hela det öfriga landet vänta på, att dessa förhållanden skola regleras, innan den nu ifrågavarande lagen skall kunna antagas.

På grund af hvad jag nu haft äran andraga, får jag sluta med att yrka bifall till Utskottets förslag i dess helhet.

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.
(Forts.)

Herr J. Jonasson i Gullaboås: Det hade varit önskligt, att Herr Westins motion blifvit antagen i sin helhet. Om detta skett, så hade man åtminstone sluppit ifrån det vilkor, som i 6:te momentet af 27:de § blifvit infördt. Det är nemligen alldeles klart, att genom detsamma skall uppstå stort hinder för att kunna begagna sig af rättigheten att kalla fjerde profpredikant; men då Första Kammarren redan bifallit hela förslaget oförändradt, så blir det, för så vidt man vill hafva denna fråga löst, nödvändigt att äfven Andra Kammarren antager förslaget oförändradt. Jag tror för öfrigt, att man kan hysa det förtroende för Kongl. Maj:ts regering, att Kongl. Maj:t skall så mycket som möjligt gå församlingarnas önsknings till mötes, då det för dem kommer i fråga att kalla fjerde profpredikant. På grund just af det förtroende jag för min del har till Kongl. Maj:ts regering, att densamma skall åtminstone i de allra flesta fall, så framt ej särskilda hinder möta, uppfylla folkets önsknings, kommer jag alltså att rösta för bifall till Utskottets förslag.

Herr Wieselgren: En ärad talare på upsalabänken genomgick för oss de fördelar, som skulle vara att vinna, derest vi beslöte oss för att svika det beslut, som år 1879 i samma fråga fattades af Andra Kammarren; och man bör ju heller icke hafva så små fördelar att vänta. om man skall känna sig föranlåten att svika ett förut fattadt beslut, — det gör man icke gerna för en grynvälling. Jag tecknade mig under hans anförande till minnes, hvilka dessa fördelar skulle vara, och om än dessa mina anteckningar icke skulle vara alldeles fullständiga, tror jag dock att de något så när äro det.

Den första fördelen af det nu framlagda förslagets antagande skulle vara den, att dermed skulle vi hafva borttagit de band, som nu trycka konsistorierna, och i och med detsamma gifva dem »fria händer» vid upprättande af förslag till pastorat. Jag vågar här vid lag åter upprepa hvad jag år 1879 anförde såsom bevis på den uppfattning, som en ordförande i ett af rikets konsistorier hade i denna fråga. Hans värdering af den åberopade fördelen var icke i allo densamma som den ärade talarens; den gick tvärt om i nästan motsatt riktning. Han yttrade nemligen vid förslagets behandling i kyrkomötet följande: »Om behofvet af att kalla fjerde profpredikant förut varit stort, så har det nu blifvit ännu större, ty den restriktion, som står i 8:de paragrafen, att presten skall nöjaktigt kunna sköta församlingen, kommer icke att väga mycket, när det kommer till verkligheten. Då blir det i alla fall tjänsteåren, som komma att taga ut sin rätt, i fall de äro förenade med hjälplig praktisk duglighet.» Så lydde *biskopens* uppfattning af den der stora fördelen, som i detta afseende skulle komma församlingarna till godo!

Såsom en annan fördel af förslagets antagande anmärktes, att äfven konsistoriella pastorat genom detsamma skulle erhålla rätt att kalla fjerde profpredikant. Ja, visserligen må detta vara en

fördel; men den fördelen uppväges mer än tillräckligt af en densamma åtföljande olägenhet; ty då församlingarna begagna sig af rätten att kalla fjerde profpredikant, så försvinner i och med densamma deras valrätt; denna valrätt, som grundlagsenligt är dem »bibehållen», skall i sådant fall öfvergå till Kongl. Maj:t. Der vid lag tror jag således, att fördelen och nackdelen kan komma på ett ut, så att den förra icke må anses vara så synnerligen lockande och stor. Men såsom skäl för dess begränsande på anförda sättet nämndes att församlingarnas valrätt icke borde vara oinskränkt: de kunde misstaga sig i sitt begagnande af densamma, och derföre var det som utnämningssrätten borde i vederlag mot den nyförvärfvade kallelserätten öfverlemnas till Kongl. Maj:t. Jag frågar: har då Kongl. Maj:t aldrig misstagit sig i sina försök att träffa det rätta vid utnämning af prest i en församling? Är han höjd öfver hvarje fara i detta afseende? Är den påfliga ofelbarheten öfverflyttad äfven till Kongl. Maj:t? Jag tror det icke. Jag hyser stor vördnad för Kongl. Maj:t, och jag tror, att han i de flesta — jag vill gerna antaga de allra flesta — fall träffat det rätta. Men man må ju kunna föreställa sig, att lika väl som en församling kan göra misstag vid ett val, lika väl kan Kongl. Maj:t göra det vid en utnämning, och således kvarstår ju ändå alltid den der omtalade risken.

Så berördes tvistepunkten, huruvida 30:de paragrafen Regeringsformen skulle medgifva en bestämmelse sådan som den, hvilken införts i 6:te momentet af den nu föredragna paragrafen. Man har gjort aktningvärd försök att borttolka den betänklighet, som här vid lag hos en och annan gjort sig gällande. Jag vill för min del ej med bestämdhet säga, att icke dessa tolkningsförsök kunna vittna om ganska mycken fyndighet och hafva ett visst sken för sig; men då man säger, att 30:de paragrafen Regeringsformen och den bestämmelse angående de konsistoriella pastoratens valrätt, som der förekommer, är stipulerad »för att ej Kongl. Maj:t må utvidga sin makt», vill jag dock fråga, huruvida denna paragraf icke får tillerkännas någon betydelse, när man föreslår att åt spridda pastorat i riket må öfverlemnas att utvidga denna konungsliga makt. Mig vill det synas, som om hvarje utvidgning af gränserna för den konungsliga makten i vårt land vore eller åtminstone borde vara beroende af ändring i Sveriges grundlagar. Men såsom saken här framstälts, skulle en dylik utvidgning af Kongl. Maj:ts makt och myndighet kunna afgöras på våra kyrkostämmor. Detta förefaller mig något mindre rimligt; och är det så, att denna paragraf bestämmer gränserna för konungens makt, tror jag, att hvarken prestval eller kyrkostämmor böra tillåtas att, i den ordning här föreslagits, utvidga densamma.

Såsom ett särdeles starkt och vägande kardinalskäl för antagande af förslaget har åter igen upprepat, att deri dock innehölles — »vissa förbättringar». Jag vågar fråga: är det tänkbart, att något lagförslag skulle framläggas för en lagstiftande församling,

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.

(Forts.)

*Om ändrad
lagstifning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

utan att man om detsamma kunde säga, att det innehölle »vissa förbättringar»? Utan tvifvel bör under alla förhållanden det vitsordet kunna gifvas ett framlagdt lagförslag; men äfven om det är fullkomligt sant, måste jag dock säga, att det icke är nog, att det icke dermed är afgjordt, om lagförslaget bör antagas eller icke. Det är, såsom saken ter sig för mig, nödvändigt, att man derom bör kunna säga, icke allenast att det innehåller »vissa förbättringar», utan att de förbättringar, som innehållas, äro af en verkligt vä- gande beskaffenhet och af sådan art, att de tillfredsställa de befo- gade rättsanspråken hos dem, hvilka lagen särskildt skulle komma att beröra. Det är i detta fall som jag tror, att det föreliggande lagförslaget lemna åtskilligt öfrigt att önska.

Jag skall icke särskildt uppehålla mig vid frågan om indigenats- rätten. Jag anser, att presternas rättigheter i detta afseende äro allt för mycket kringskurna, och att man af en nu antagen lag egde rätt att vänta ändring af de länge sedan föräldrade nu gällande be- stämmelserna: tvifvelsutan böra presterna med allt fog kunna kräfva utvidgning af den ansökningsrätt, som är dem tillerkänd, till öfver- ensstämmelse med den, som tillerkännes t. ex. lärare och jurister i fråga om ansökning till lektorat, domsagor o. s. v. Nog synes det mig som om presterna hafva fullgiltig grund för sin klagan, då man kan påpeka, hurusom i ett stift de kunna uppnå 40 till 50 år, innan de erhålla pastorat, under det i grannstiftet unga prest- män efter ett par års tjänstgöring kunna vinna sådan befordran. Men jag lemna, som sagdt, denna fråga för närvarande derhän, och jag vill ej angående densamma framställa något yrkande. Jag vill blott fråga talaren på upsalabänken, som framstälde såsom en följd af indigenatsrättens borttagande den häpnadsväckande tafian af presternas rusning från Norrland till Skåne och från Skåne till Norrland, huruvida han egt något skäl till den tafians målände i de förhållanden, som visat sig sedan år 1876, då indigenatsrätten vann den utvidgning, som då skedde. Har det verkligen visat sig, att de unga prestämnen, som nu hafva rättighet att välja det stift, der de vilja inträda, kastat sig från norr till söder, från öster till vester? För min del tror jag det icke, och jag vet icke med hvad rätt man då förekastar våra prester, att de skulle komma att företaga sådana der stora folkvandringar. Jag anser, att de här- igenom utsättas för en anklagelse, af hvilken de icke gjort sig förtjenta.

Det är emellertid en annan fråga, som, så vida jag hört, icke blifvit berörd af den förste talaren, men som vid 1879 års riksdag, då föreliggande förslag behandlades, icke underlät att på sig fästa en viss uppmärksamhet. Det är den olikhet, som föreliggande lag- förslagar stipulerar emellan land och stad i fråga om bestämmelserna för rösträtt vid prestval. Under det att denna rösträtt, hvad lands- bygden angår, fastslås så att Kongl. Maj:t, Riksdagen och kyrko- mötet måste vara eniga, för att ändring deri skulle kunna ske,

lennas deremot åt städerna full frihet att arrangera denna fråga endast genom kyrkostämmas framställning till Kongl. Maj:t. De äro fria från både Riksdags och kyrkomötes förmynderskap. I denna Kammare voro vi nyssnämnda år många, som ansågo att det icke var med tidens lynne förenligt att ytterligare fullfölja dessa redan tillräckligt många skiljaktigheter i lagstiftningen mellan land och stad, der sådana kunna undvikas och icke äro af nödtvång förestafvade. För min del hyser jag samma uppfattning ännu i dag.

Jag skall icke länge uppehålla mig vid frågan om den här föreslagna rösträtten. Jag instämmer med hvad den förste ärade talar i detta afseende anfört och vill likasom han uttala min öfvertygelse, att, derest Andra Kammaren skulle bifalla hvad i 26:te paragrafen föreslagits af Utskottet, och stadgandet sedermera skulle varda lag, så skulle man nog ganska snart finna sig öfvertygad, att det myckna talet om den förbättring, som äfven i fråga om rösträtten skulle med denna lag komma till stånd, varit endast fraser. Redan har man i våra städer någon erfarenhet af hvad den stora massan af befolkningen tycker om en röstskala, på grund af hvilken en enda person eger t. ex. 100 röster, medan deremot andra och kanske flertalet hafva några få. För dessa ställer sig saken som om de *ingen* rösträtt hade; ty med en så liten röstvalör som den de ega veta de ock, att ingenting kan uträttas gent emot de andras höga röstetal, och i känslan af att deras rösträtt i sjelfva verket ingenting betyder, bry de sig icke om att använda den.

Det som emellertid för mig utgör en särdeles vigtig punkt i föreliggande lagförslag är, huruvida församlingarne skola medgifvas rätt att kalla fjerde profpredikant blott vid besättande af kyrkoherdetjenster eller äfven i fråga om komministraturer och andra dylika presterliga befattningar. Der vid lag bekänner jag mig ännu alltid till den öfvertygelsen, att det icke kan vara lämpligt att nu frågå det beslut, om hvilket Kongl. Maj:t och Riksdagens båda Kamrar en gång varit eniga, och att man således *icke* bör inskränka församlingarnes rätt att kalla fjerde man till endast kyrkoherdebeställningar. Lag-Utskottet sjelft medger, såsom den förste talar påpekade, både det principiellt berättigade i en utsträckning af denna rätt och det otidsenliga uti att icke redan nu medgifva densamma. Hvilket är då skälet, hvarför vi nu skulle frångå ett åtskilliga gånger förut fattadt beslut? Jo, det angifves i Lag-Utskottets betänkande — men det grundar sig icke på någon ändrad rättsuppfattning, utan på hvad Utskottet kallar »*försigtighet*». Mine herrar, icke heller jag vill vara oförsigtig i lagstiftning, utan anser fast hellre hvarje oförsigtighet derutinnan såsom ett mycket stort fel; men jag frågar, om det finnes någon i denna Kammare, som verkligen tror, att Lag-Utskottets anförda skäl har afseende på någon oförsigtighet *i lagstiftning*? Nej, Lag-Utskottets försigtighet hänför sig till kyrkomötet. Det är ju heller ingen fråga om, att det ej skulle vara mycket stora utsigter för det nuvarande lagför-

Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.

(Forts.)

slagets genomförande, om verkligen Andra Kammaren, likasom den Första, iakttog den påpekade försigtigheten; men jag ber att få för Kammaren påpeka, att under denna försigtighet kanske ligger en *oförsigtighet* af vida större dimensioner. Ty under denna fråga hvilat en annan, den nemligen, om Riksdagens ställning såsom kyrkolagstiftande myndighet gent emot kyrkomötet. Det består, såsom vi alla veta, mellan Riksdagen och kyrkomötet en viss täflan i fråga om kompetens rörande den kyrkliga lagstiftningen. Kongl. Maj:t och Riksdagen hafva varit eniga om en sådan lagstiftning, som jag i likhet med den förste talaren förfäktar. Kyrkomötet har häremot satt sitt veto. Hvilkendera myndigheten skall nu gifva vika? Hvilkendera skall få sin vilja fram? De trettio presterna i kyrkomötet plus några lekmän, eller Kongl. Maj:t och Riksdagen? Detta är den underliggande frågan, hvilken i och med den nu förestående voringen skall vara besvarad.

Denna frågas vigt förringas icke deraf, att Första Kammaren på senare tiden stält sig under en episkopal egid, äfven den. Den har der vid lag frångått en föregående af Första Kammaren häfdad uppfattning, och jag tillåter mig därför vädja från Första Kammaren nu till *den* Första Kammare, som en gång kunnat i församlingslifvets intresse ena sig med Andra Kammaren om sådana beslut, som de af Herr Anders Persson i hans reservation påyrkade. Skulle nu emellertid Sveriges församlingar i sina billiga och af oss alla ju såsom befogade erkända anspråk finna sig svikna äfven af Andra Kammaren, så återstår dem väl egentligen ingenting mer att hoppas på. Men derjemte, mine herrar, vill jag säga, att om det af Lag-Utskottet åberopade skälet — försigtigheten med hänsyn till kyrkomötets vilja — skall blifva bestämmande för vårt votum i denna fråga, låtom oss då stänga våra dörrar, så att vi må undgå att höra det berättigade löje, som öfver allt Sveriges land skall kunna egnas en Kammare, hvilken den ena qvällen med stor majoritet besluter borttagande af kyrkomötets veto, men den andra qvällen af försigtighet, och för att icke komma i kollision med samma veto, lydigt underkastar sig kyrkomötets beslut.

Jag anhåller att få instämma i det yrkande, som af Herr A. Persson rörande föredragna paragrafen blifvit framställt.

Herr Ekenman: Herr Talman! Mine Herrar! Då det är fråga om en lagförändring och särskildt en lagförändring af den stora och genomgripande vigt, som den nu föreslagna, torde det vara skäl att först och främst göra klart för sig, huruvida de på detta område förut befintliga lagarne äro mindre tillfredsställande eller sådana, att de icke fylla det ändamål, man med dem afsett. I det afseendet lärer dock icke någon tvekan förefinnas inom denna Kammare. Den saken är ju säkerligen också ostridig, att de lagar och författningar, som för närvarande gälla beträffande tillsättning af presterliga beställningar i vårt land, icke äro tillfredsställande, utan

tvärtom befinna sig i ett skick, att det med rätta blifvit kalladt oefterrättighetstillstånd.

Då jag således har klart för mig, att behof af lagförändring förefinnes, tror jag deremot icke, att jag såsom lagstiftare endast får fästa mig vid hvad som enligt min uppfattning är det bästa. Jag tror till och med, att de olika grupperna inom lagstiftande församlingar, liberala, moderata och konservativa eller hvad de må kallas, hvar för sig, icke heller få såsom vilkor uppställa att genast vinna det, som efter hvarjes uppfattning är det yppersta. Det *bästa* är ofta den största fienden till det *goda*, så att, om man icke vill nöja sig med att få en god lag, som är bättre än den förutvarande, så riskerar man att icke få någon.

För att nu i korthet sammanfatta de moment, hvori den föreslagna lagen är bättre än den nuvarande, ber jag att få återföra i Kammarens minne den debatt, som nu och förut egt rum rörande denna fråga. Det kan väl sålunda icke gerna längre bestridas, att *valrätten* enligt föreliggande förslag blifvit mer utsträckt, då icke blott fastighetsegare, utan alla, som ega rätt att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar, erhålla rösträtt. *Röstberäkningen* kommer äfven att ske i enlighet med hvad för kyrkostämma är stadgadt, men med den af Utskottet föreslagna väsentliga begränsning, att *klassifikationen* af pastoraten skulie upphävas. Man sträfvar i möjligaste mån efter att få det derhän, att vid tillsättning af prest den skickligaste och mest förtjente skall hafva företräde och icke, såsom förut, den äldste och lärdaste. Vidare har man beredt de konsistoriella gällan förmånen att få kalla *fjerde profpredikant*.

Det förvånar mig verkligen, att man velat rubricera dessa förändringar såsom en obetydlighet, och att man kallat det eu malplacerad försigtighet af Lag-Utskottet att föreslå en lagstiftande församling att antaga dem.

Under debatten här i Kammaren och äfven i en särskild reservation har en ledamot af Lag-Utskottet föreslagit, att man skulle såsom röstgrund antaga de afgifter, som erläggas till presterskapet. Jag påstår, att detta vore att komma, såsom man säger, ur askan i elden; ty när man känner de olika sätt, hvarpå afgifterna till presterskapet erläggas inom olika församlingar, är det icke svårt att inse, hvilka otaliga svårigheter tillämpningen af en sådan, inom de olika församlingarne varierande röstgrund skulle vålla.

Efter den långvariga och grundliga debatt, som nu egt rum, skall jag icke vidare upptaga tiden. Jag vill blott slutligen erinra, att man vid lagstiftning icke får tänka på att göra några stora språng. Man får icke föreställa sig, att det är möjligt att genast få det bästa, utan man måste nöja sig med ett steg framåt. Och om jag också här vid lag mötes af det inkastet, att det är bättre att gå fort fram än sakta, så vill jag bemöta det dermed, att det är bättre att gå framåt sakta än att stå stilla.

När vi nu veta, att Första Kammaren redan antagit Utskottets

Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.

(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

förslag, och vi dessutom måste erkänna att det innehåller verkliga förbättringar, så anser jag mig ega fullt skäl att yrka bifall till den föredragna paragrafen och förslaget i dess helhet.

Herr Rydin: Då talaren på göteborgsbänken komplimenterade mig för de aktningstvårda försök jag skulle gjort att borttolka grundlagens betydelse, får jag å min sida komplimentera honom för de aktningstvårda försök han gjort att bortresonera hvad jag sagt, och i öfrigt ställa frågan på en annan ståndpunkt än den verkliga har. Här är ju icke fråga om att yttra sig om rangordning mellan Riksdagen och kyrkomötet, och icke heller torde det vara skäl att reta Kammaren med det att dess makt på något sätt är inskränkt af kyrkomötet, eller att påstå, att, äfven om den ärade talaren, från den ståndpunkt han intager, anser att så skulle ske, ett löje skulle utbreda sig från hela Sverige öfver denna Kammare, om den antog detta förslag, som han sjelf medgaf innehöll förbättringar. Under sådana förhållanden synes det mig vara bättre att helt lugnt diskutera frågan, utan att gå in på sådana sensationsfrågor.

Jag vill nu fästa uppmärksamheten på den sista vackra tirad. samme talare höll deröfver att församlingarne icke hade sig tillerkänd rätt att kalla fjerde profpredikant äfven vid tillsättande af komministrar. Anledningen härtill kommer sig af det enkla och naturliga förhållandet, att i ingen af de motioner, som blifvit väckta rörande denna fråga, föreslagits att församlingarne skulle erhålla rättigheten att till komministraturer kalla fjerde profpredikant.

Det, som gaf mig anledning till att påstå, att han visat aktningstvårda försök att borttolka mitt yttrande, var det, att, när jag talade om indigenatsrätten, jag yttrade, att om den skulle upphöra, så skulle vid tillsättande af pastorat så många ansökningar helt säkert inlemnas, att det skulle möta stora svårigheter att upprätta ett förslag, och att, då från alla särskilda orter i riket ansökningar kunde inkomma, följden blefve den, att de särskilda konsistorierna inom de stift, från hvilka ansökningar inkommit, måste rådfrågas, hvilket allt skulle åstadkomma många klagomål och mycket bryderi, ty de särskilda domkapitlen känna icke till tjänstgöringsskickligheten hos andra prester än de, som äro från det stift, i hvilket de sjelfve förvalta kyrkans angelägenheter. Talet om den rusning, som, efter hvad han påstod, skulle uppstå från Skåne till Norrland och från Norrland till Skåne, var således icke det ringaste på sin plats; ty han fattade frågan med hänsyn till prestens rätt att i hvilket stift som helst få inskrifva sig såsom prest, medan jag åter talade om rätt för dem att söka pastorat inom hvilket stift som helst; och att, om presterna finge en sådan rätt, en hel mängd ansökningar till pastorat skulle ega rum, det visar sig af förhållandet med de extra ansökningar, som äro tillättna vid regala pastorat.

Värdet af talarens påstående, att då samma skäl att antaga förslaget förefunnos år 1879 som nu, Kammaren skulle, om den nu

antoge detsamma, hafva svikit det beslut, Kammaren fattade år 1879, lemmar jag derhän, likasom frågan huruvida Kammaren 1883 är solidarisk med Kammaren 1879. Jag frågar, huruvida det icke kan vara skäl att saken begrundas, om man icke, äfven om frågan icke blifvit löst första gången, skulle kunna sedermera vid närmare eftertanke inse, att man under fyra år stått på samma plats, och om det således icke vore skäl att göra ett steg framåt genom antagande af ett förslag sådant som detta, hvilket innehåller bestämda förbättringar. Jag vet icke hvarför icke en Kammarer skulle kunna så småningom modifiera sina åsikter utan att därför behöfva beskylldas för att den skulle handla orätt på något sätt.

För att betaga förslaget all betydelse, förklarade samme talare att, om detta förslag antoges, skulle icke ens den förbättringen vara af någon betydighet, att domkapitlen finge uppföra de dugligaste männen på förslag vid tillsättande af de presterliga tjensterna. ty åren skulle i alla fall i detta hänseende vara det afgörande. Han citerade i sådant hänseende ett yttrande af en ordförande i ett af rikets konsistorier. Det är möjligt, att denne ordförande hade en sådan åsigt, liksom talaren sjelf tänker så. Men deraf följer icke, att konsistorierna tänka på samma sätt. Och om vi t. ex. se på de förslag, som Hofrätterna upprätta vid vissa tiensternas tillsättande, så äro der icke åren afgörande, utan de sökandes duglighet och skicklighet. På samma sätt kan ju blifva förhållandet vid domkapitlen. Hvarför skulle icke de kunna iakttaga hvad lagen säger, ty hvad som nu hindrar dem att tillvägagå på detta sätt är, att de genom bestämda lagar äro förhindrade att vid tillsättande af vissa pastorat fästa afseende på annat än årsberäkning.

Derjemte nämnde talaren, att fördelen af att kalla fjerde profpredikant innebär äfven en nackdel, emedan Kongl. Maj:t skulle få välja mellan de fyra, och han är icke ofelbar, utan kunde misstaga sig lika väl som församlingarne. Ja, att Kongl. Maj:t kan begå misstag vid utnämningar vet hvar och en, men här är fråga om att af fyra, som blifvit ifrågasatta, välja den ene, och vid fråga om att skilja mellan dem har Kongl. Maj:t församlingarnes och domkapitlens yttranden till ledning för sitt omdöme. Det bör ju vara klart att, när en församling af eget fritt val vill till Kongl. Maj:t såsom kyrkans öfvervakare öfverlåta denna sak, sådant bör få ske. Och när det redan nu gifvits exempel uppå, att församlingar hos Kongl. Maj:t begärt, att han måtte tillsätta kyrkoherde i konsistoriella pastorat, på det församlingen måtte erhålla en lämplig prest, så frågas, hvarför icke en så beskaffad förändring som här är föreslagen bör ega rum, och huruvida det icke är en bestämd fördel för församlingen att, då de å förslaget uppförde prestmännen icke äro lämpliga kunna kalla fjerde profpredikant, emot att de underkasta valet Kongl. Maj:ts pröfning. Slutligen ber jag, hvad beträffar den grundlagsparagraf som man påstått skulle kränkas genom antagande af föreliggande förslag, och »mina aktningvärdas försök att borttolka grundlagen»

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tienstern.

(Forts.)

Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.

(Forts.)

få fråga: hafva församlingarne väl beröfvats sin valrätt genom en så beskaffad bestämmelse och kvarstår icke församlingarnes valrätt lika ovilkorlig som förut? Församlingen har ju rätt att välja mellan de tre af konsistorium föreslagna. Denna rätt har icke blifvit dem fräntagen. Men vilja de gå utöfver den valrätt, som blifvit i kyrkolagen bestämd, böra de underkasta valet Kongl. Maj:ts pröfning. Vill man tolka grundlagen på det sätt att man påstår att, därför att i ett särskildt fall ett exceptionelt förfarande skall iakttagas, sådant strider emot grundlagen, som afser generella fall, tror jag att en hel del af gällande exceptionella bestämmelser skulle finnas stridande emot grundlagen, om icke annat emot 16:de §, der det heter »Konungen bör rätt och sanning styrka» etc.

Herr Magnus Jousson: Efter de sakrika anföranden som i denna fråga hållits och synnerligen efter de utmärkta talare, som uppträdt i denna sak, torde man ej tänka, att jag begärt ordet för att dermed tilltro mig kunna inverka på Kammarens ledamöter, men som jag haft äran att vara ledamot af Lag-Utskottet och tillika hört till dem, som tillstyrkt bifall till det förevarande förslaget, så har jag ansett mig berättigad och skyldig att säga några ord i frågan. Jag vill då först taga i betraktande den ifrågasatta grundlagsenligheten hos förslaget. Man måste väl till en början hafva klart för sig att, derest motionen skulle bifallas och konsistoriella församlingar sålunda få rätt att kalla fjerde profpredikant, det skall fordras en majoritet inom församlingen för att åstadkomma detta. Det är ju emellertid alldeles uppenbart, att, om man säger, att det är grundlagsvidrigt, som här är förslaget, det också blefve grundlagsvidrigt, att en minoritet i en församling genom denna bestämmelse skulle blifva betagen rätten att välja på de tre som blifvit af domkapitlet föreslagna, synnerligast om det vore vänner och vänners vänner som verkade, att fjerde profpredikant blefve kallad. Förefinnes grundlagsvidrighet i det ena afseendet, förefinnes den också i det andra, och dermed tror jag man kan bemöta de anmärkningar, som i sådant hänseende blifvit framställda. Hvad indigenatsrätten beträffar, vill jag anmärka, att jag tror det blefve för stort spelrum för prester, om de skulle få söka öfver hela riket. Först och främst äro fordringarne på prester mycket olika på olika orter. På det ena stället fordrar man, att presten skall vara en verklig prest i sitt kall, under det man på andra ställen hufvudsakligen begär, att han skall vara god sällsapsman. Sådant kan åstadkomma, att en prestman kan hafva inom ett stift vunnit ett godt vitsord, utan att detta vitsord i ett annat stift med andra fordringar betyder synnerligen mycket. Detta är ett af de skäl, som föranledt mig att motsätta mig antagandet af denna rätt. För öfrigt vill jag fästa så väl Kammarens som särskildt reservanternas uppmärksamhet uppå, att förslag i detta afseende icke blifvit väckt, och på samma gång vill jag säga, att, om det vore grundlagsvidrigt att antaga denna paragraf derfor att

minoritetens rätt inom församlingarne derigenom skulle kränkas, vore det också grundlagsvidrigt att tillägga något utöfver hvad motionären i sin motion begärt och som kanske alls icke öfverensstämmer med hans önsknningar. Jag vill också nämna, att jag icke ansåg Lag-Utskottet ega full befogenhet att föreslå, att församlingarne skulle tillerkännas rättighet att kalla fjerde profpredikant äfven till komministraturer, därför att i denna fråga icke väckts motion. Må hända hade det varit de personers pligt, hvilka nu mest klandra detta förhållande, att väcka motion i sådant syfte; då hade Utskottet haft fria händer att behandla detta förslag. Men jag får säga, att äfven om en sådan motion väckts, skulle jag, huru varm vän jag annars är af en sådan förändring, då jag anser att vi en gång måste komma derhän, under nuvarande förhållanden icke varit med om att tillstyrka densamma. Ty jag fäster mig icke vid kyrkomötets åsigt i denna sak, men under behandlingen af nu föreliggande lagförslag inom Lag-Utskottet var äfven denna sak på tal, och då visade sig att hvar enda ledamot af Utskottet från Första Kammaren var emot ett sådant förslag, att utsträcka den ifrågavarande rättigheten äfven till komministraturer. Således ansåg jag, att då man icke fick understöd af Första Kammarens ledamöter inom Lag-Utskottet, kunde man knappast tro att man skulle få majoritet inom Första Kammaren, och detta var ett af skälen, hvarför jag icke kunnat vara med om att tillstyrka ett sådant förslag. Man må icke heller förundra sig öfver att så väl Första Kammaren som kyrkomötet äro måna om de presterliga förhållandena, och jag inser mycket mycket väl att om man skulle utsträcka rättigheten att kalla fjerde profpredikant till så väl konsistoriella gäll som komministraturer m. m., skulle det endast blifva de bättre presterna som blefve kallade, men de äldre presterna eller mindre förmågorna skulle aldrig vinna någon befordran. För närvarande vill hvarken Första Kammaren eller kyrkomötet bidra till ett sådant stadgande, och därför har jag ansett oklokt att framställa sådana anspråk, som man ser icke kunna vinna något afseende.

Den förste talaren i frågan framstälde några anmärkningar mot § 26 rörande röstgrunden. Jag vill då tillkännagifva, att äfven jag inom Utskottet understödde Herr Smedbergs lagförslag i detta afseende, men en sådan lags antagande påstods vara förenad med sådana svårigheter, att det skulle nästan blifva omöjligt att tillämpa densamma. Då framstälde jag ett annat förslag, som gick ut på att icke begränsa andra beskattningsföremål än då man komme till en femtiondedel af församlingens hela fyrktal. Om man antog detta förslag, skulle naturligtvis de mindre bemedlade få större rösträtt än nu, då de juinge utöfva rösträtt för hela sitt fyrktal, men deremot skulle de som hade tusentals fyrkar få inskränkta rösträtt. Om det då i en församling vore till exempel 10 personer, som hvar och en hade öfver en femtiondedel af antalet röster, hade de tillsammans endast tio femtiondedelar af församlingens hela röstetal och

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

således den öfriga delen af församlingen tillsammans fyratio femtion-
dedelar, och då skulle dessa betyda något i detta hänseende. Men
detta mitt förslag röstades ikull af Herrar Anders Persson och Smed-
berg, ehuru de nu klandra att man icke gifvit de mindre bemedlade
mer än 2 röster. Men hvarför då rösta ned mitt förslag, som gick
ännu längre än de föreslagit. Enligt mitt förslag skulle till exem-
pel den som skattar för en inkomst af 400 kronor få 10 röster; en
folkskolelärare med 7 à 800 kronors lön skulle få 30 à 40 röster,
men en hemmansegare med circa 10,000 kronors taxeringsvärde skulle
icke hafva mer än 80 röster. Detta borde gifva de mindre bemed-
lade större röstetal; men detta förslag dugde icke, så att i detta fall
tror jag allra minst Herr Anders Persson borde hafva något att
klandra, då mitt förslag ju gick ännu längre än hans eget.

Herr Jöns Rundbäck yrkade återremiss af denna paragraf, men
om jag icke missminner mig har vice ordföranden i Lag-Utskottet
redan upplyst att en återremiss icke skulle tjena till något, ty då
måste Lag-Utskottet naturligtvis endast åter hänvisa frågan till Kam-
rarne med anhållan att Kamrarne behagade i densamma fatta beslut;
så att en återremiss skulle icke tjena något till.

En aman talare har yttrat, att Lag-Utskottet varit alltför för-
sigtigt. Ja, man kan också se saken på detta sätt; men för min
del tror jag att Utskottet gått ganska försigtigt till väga, då det icke
tillstyrkt ett förslag, som i alla fall icke kunnat antagas. Jag tror
att det varit mera oförsigtigt att komma fram med ett förslag, som
hvarken under denna eller en kommande riksdag kan hafva utsigt
till framgång. Jag hemställer nu till herrarne, om det då icke är
klokare att taga hvad som här föreligger och man sålunda får göra
en rättelse uti en sak, som man måste anse vara orätt. Jag vill
blott erinra Herr Wieselgren om det gamla ordspråket: »det bästa
är en fiende till det bättre.»

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, utan anhåller om
bifall till den nu föredragna 27 §.

Herr Wieselgren: Om den ärade talaren på upsalabänken med
något skäl skulle kunna bestrida det berättigade i mitt påstående att
han försökt »borttolka» betänkligheterna med hänsyn till 30 § Re-
geringsformen, så kan han väl omöjligen göra mig den uppfattning-
en stridig, att han oförskräckt »borttolkade» hvad jag sjelf sagt.
Han påstod mig nemligen hafva yttrat, att Andra Kammarne skulle
väcka åtlöje i hela landet, om den antog denna lag. Nej, så föllo
sig icke mina ord. Jag sade att landet skulle med berättigadt löje
kunna helsa en Kammarare, som den ena qvällen bortvoterar kyrko-
mötets veto, men den andra qvällen, af försigtighet och för att ej
råka i kollision dermed, ställer sig kyrkomötets beslut till efter-
rättelse och frångår sina egna. Jag hoppas, att min ärade vän på
upsalabänken medgifver, att hans återgifvande af detta mitt yttrande
icke gerna kan förtjena bättre beteckning än en »borttolkning».

Vidare vill jag bedja att få bemöta det påståendet, att man icke skulle hafva rättighet att yrka utsträckning af församlingarnes kallelserätt af fjerde profpredikant till komministratur, derför att icke något sådant förslag förekommer i motionerna. Ja, skulle detta vara skälet — då får jag säga, att Lag-Utskottets förslag i en annan del synes mig vara ganska betänkligt; ty den utsträckning af konungens rättigheter, som föreslås i 6 mom. af denna 27 §, förekommer icke heller i någon af motionerna! Skall det ena tillägget åka, bör väl det andra få åka med. För min del tror jag emellertid att vi med allt lugn kunna taga dem *båda* i öfvervägande och i *båda* fatta beslut.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid; men vill endast, till svar på den nästföregående talarens hemställan till mig, om hvad som vore *klokast* att göra, säga att mitt betraktelsesätt äfven i detta stycke är detsamma som förut, men att jag gratulerar honom till att hafva blifvit klokare 1883 än han var 1879.

Herr Wallenius: Då jag förut vid riksdagen varit med om att bifalla ett förslag till lag angående prestval, som blifvit framlagdt af så väl Riksdagens båda Kamrar som Kongl. Maj:t, men förkastadt och ändradt af kyrkomötet, och då jag nu står inför den omständigheten att antaga ett förslag till prestvalsförordning, som är af samma innehåll som den kyrkomötet har framlagt för Riksdagen och Kongl. Maj:t, så vill jag om denna sak yttra mig något.

Det förslag, som af Kongl. Maj:t och Riksdagen förut blifvit godkändt, afvek i väsentliga delar från detta, och en hufvudsak, hvori dessa förslag skilja sig från hvarandra, är den, att större makt genom detta förslag lägges i konsistoriets hand vid tillsättandet af prester. Konsistorium kan nemligen efter behag uppföra å förslag till kyrkoherdebeställningar hvilka det vill, och församlingarne måste taga en af dessa personer. Men på det att konsistoriets fria val i detta fall något skulle förminska, hafva de konsistoriella församlingarne blifvit berättigade att kalla fjerde profpredikant. Men i och med detsamma hafva de också blifvit beröfvade sin valrätt, och Kongl. Maj:t tillsätter prest, som i regalt pastorat. Detta är ett sätt att kringgå saken, som icke är öfverensstämmande med mina åsikter; och för min del vill jag aldrig gå in på en sådan prestvalsförordning, ty, som jag sagt, den lägger alldeles för stor makt i konsistoriets hand.

För att konsistorium icke skulle kunna påtvinga församlingarne odugliga prester, skulle jag önska i förslaget införa en föreskrift derom, att en prest vid 70 års ålder icke egde rätt att söka transport till en annan församling eller af konsistorium uppföras på förslag till annan tjänst. Jag vill icke vara så pockande, som min granne här på bohuslänsbänken, hvilken ville förbjuda prester som uppnått 60 år att söka transport; det vore godt om de förbjödes vid 70 års ålder söka annan tjänst.

I afseende på indigenatsrätten och rösträtten vid prestval gillar

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.

(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjenster.*

(Forts.)

jag fullkomligt de åsigter, som af den ärade lagutskottsledamoten från malmöhusbanken blifvit uttalade och i hans reservation angifna.

Det har af en talare från mitt län blifvit sagdt, att det icke skulle ligga någon fara uti att antaga denna lag, ty skulle den på något sätt blifva olycksbringande, kan den ju lätt ändras. Ja väl! Men nog behöfves det åtminstone 100 år för att ändra en lag, som är så i kyrkomötets tycke som denna, och som icke kan af Konung och Riksdag allena ändras, och då äro både han och jag döda.

Jag kan således för min del icke gilla en lag, hvilken gifver så ofantligt stor makt åt konsistorium och så litet tillgodoser församlingarnes rätt vid valet af sina prester, hvarför jag yrkar afslag på denna lag i sin helhet.

Herr Hedlund: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att jag icke förändrat min ståndpunkt sedan det föregående tillfälle för fyra år sedan, då förevarande ämne var under diskussion i denna Kammare. Grundlagen säger uttryckligen, att konsistoriella gäll skola vara behållna vid sin valrätt, och jag kan icke finna den tolkning, som Utskottet i detta fall gjort, tillfredsställande. Det är svårt att förstå, att, då jag under nuvarande förhållanden har att rösta på en af de tre personer, som konsistorium uppställt på förslag efter gällande befordringsgrunder, och jag gifver min röst åt en af dessa tre personer, men jag, om med mitt goda minne eller ej en fjerde profpredikant väljes, öfverlemnar min valrätt till Kongl. Maj:t, det är svårt, säger jag, att förstå, huru någon grundlags-tolkare kan finna sådant förenligt med 30 § Regeringsformens bestämmelse att konsistoriella gäll skola vid sin valrätt bibehållas. Är jag då bibehållen vid min valrätt såsom medlem af en konsistoriel församling, om jag öfverlemnar den till Kongl. Maj:t? Man kan säga, att jag gjort det sjelfvilligt, men det hjälper ej, då grundlagen icke ger mig rätt att, om också blott tillfälligtvis, afstå från en rättighet, som hör tillika anses såsom skyldighet. Jag är icke bokstafsdyrkare vare sig i allmänhet eller i afseende på grundlagen, ehuru grundlagen bjuder, att den skall tolkas efter bokstafven, men jag anser, att här föreligger en realförändring i ett lagstadgadt sakförhållande, som jag omöjligt kan anse vara förenligt med grundlagens bud, och jag anser mig i detta fall åtminstone behöfva en starkare bevisning än den Lag-Utskottet producerat för sin åsigt. Jag kan för öfrigt icke förstå, hvarför man icke kan låta de konsistoriella församlingarne i allmänhet utöfva sin valrätt i afseende på prestval på samma sätt som t. ex. stadsförsamlingarne i Stockholm och Göteborg. Det är verkligen underligt, att när Kongl. Maj:t velat visa en synnerlig gunst åt en församling, så har han gifvit denna församling alldeles oinskränkt rätt att välja sina prester inom den kategori, som bestämmes af de allmänna presterliga kompetensvilkoren. Göteborgs domkyrkoförsamling har t. ex. fått en sådan rätt att kalla hvem som helst från hela riket som aflagt

pastoralexamen; den kan kalla huru många som helst, 13, 20, 30 stycken, till profpredikanter och afgör sedermera genom de flesta rösterna hvilkendera den vill hafva. Denna rösträtt är till på köpet personlig; hvarje sjelfegande person, man eller qvinna, eger valrätt; och om man sedan ser på, huru dessa val utfallit, så skall man finna, att bland de på sådant sätt valde förekomma de yppersta namn, den svenska kyrkan har att uppvisa, en Hummel, en Thomander, en Wieselgren m. fl. Jag kan, som sagdt är, icke förstå hvarför, då Kongl. Maj:t meddelat denna rätt åt vissa församlingar såsom särskild ynnest, d. ä. till församlingarnes bästa, denna rätt icke skall allmänare gifvas, då församlingens bästa ju bör alltid ligga Kongl. Maj:t först och sist om hjertat. Det är ju icke församlingen, som är till för prestens skull, utan fast hellre presten, som är till för församlingens skull. Jag är fullkomligt ense med föregående talare, att det bästa är en fiende till det bättre; och jag är villig att biträda hvarje framsteg, det må vara aldrig så litet, blott det går i den rätta riktningen. Men jag är emot en sådan dagtingan som den. hvarom här är fråga, helst då den står i strid med grundlagen. Det är ledsamt, jag säger detta, ty ehuru jag gerna skulle vilja antaga denna lag på grund af de många förbättringar den otvifvelaktigt innehåller, kan jag, som sagdt är, icke deltaga med dem, som yrka bifall dertill, och därför måste jag yrka afslag å den nu föreliggande lagparagrafen.

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjenster.
(Forts.)

Herr Anders Persson: Jag ber att få yttra några ord, men skall icke länge upptaga Kammarens tid.

Alla talare, som yttrat sig till förmån för Utskottets förslag, hafva, så vidt jag rätt uppfattat deras yttranden, medgifvit, att det samma är behäftadt med väsentliga brister. Detta var förhållandet äfven inom Lag-Utskottet. Det fans, så vidt jag kan erinra mig, knapt någon, som icke medgaf, att förslaget var af den beskaffenhet, att man kunde önska det bättre. Det har också här medgifvits af den förste talaren, som uppträdde till dess försvar, och jemväl af Lag-Utskottets vice ordförande. Men man säger, att det är ett steg framåt, och att man därför bör taga det. Jag skall härå upprigtigt svara, att om jag stode i den nödtvungna belägenhet, att jag måste antaga antingen den prestvalsförordning, som för närvarande gäller, eller ock detta förslag, så skulle jag obetingadt antaga nämnda förslag, ty jag kan icke förneka, att det senare i många hänseenden innebär en förbättring. Men jag är fullt viss på, att om vi nu antaga förslaget, som tillfredsställer ett högst ringa antal af Kammarens ledamöter, om ens någon, så skulle det komma att fastspikas för en längre framtid. Deremot tror jag, att om förslaget nu faller till följd af olika beslut i Kamrarne, skall trycket till förändring i nuvarande befordrings- och rösträttslagar blifva så stort, att det icke skall dröja länge inuan ett förslag framlägges, som är rimligt och antagligt. Derfor väntar jag hellre ett eller annat år än att

Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.

(Forts.)

jag nu godkänner förevarande förslag, som knappast tillfredsställer någon enda af Kammarens ledamöter.

Den ärade talaren på upsalabänken har yttrat, att han ansåg den förändring i 29 § Regeringsformen, som Riksdagen 1873 vidtog, öfverflödigt. Före denna förändring innehöll nämnde §, att med val af erkebiskop och biskopar skulle förhållas ðefter förra vanligheten». Vid 1868 års kyrkomöte väcktes emellertid förslag om, att lekmän skulle deltaga i biskopsval, men kyrkomötet hade då en helt annan uppfattning än den ärade talaren i fråga om öfverflödigheten af berörda grundlagsförändring. Kyrkomötet yttrade nemligen i en underdånig skrifvelse, att kyrkomötet icke kunde ingå i pröfning af de väckta förslagen, emedan 29 § Regeringsformen därför lade ett öofverstigligt hinder. Häraf följer analogt, att 30 § Regeringsformen också bör ändras, innan man kan antaga den nu föreslagna civillagen.

Det har blifvit yttrat åtskilligt i afseende å utsträckning till alla presterliga befattningar af kallelserätten till fjerde profpredikant. Jag ber få erinra — det har visserligen, såsom jag tror, sagts förut, men åtskilliga talare hafva vid slutet af diskussionen uppträdt till försvar för Utskottets förslag i den delen — att enligt det förslag, som Kongl. Maj:t framlade vid 1878 års kyrkomöte, var kallelserätten utsträckt till alla presterliga befattningar. Så väl Konung som Riksdag voro då ense om denna utsträckning. Det var till följd af kyrkomötets beslut, som Kongl. Maj:t sedermera till 1879 års Riksdag afgaf sitt förslag, att kallelserätten skulle inskränkas till kyrkoherdebefattningar. Men detta förslag föll i denna Kammare.

Två ledamöter i Lag-Utskottet, som uppträdt till försvar för Utskottets förslag, nämnde, att det skulle vara grundlagsvidrigt, om Utskottet föreslagit indigenatsrättens upphäfvande, enär någon motion derom icke föreläge. Jag ber att i det afseendet få åberopa hvad motionären yttrat i ingressen till sin motion. Han säger: »Och lemnar jag Utskottet full rättighet att i förslaget göra de ändringar, som pröfvas nödiga och nyttiga, endast syftemålet med min framställning — vinnande af större frihet för församlingarne vid val af själasörjare — kan ernås.» Inom Utskottet uppstod också icke någon den ringaste tvekan om Utskottets befogenhet att föreslå upphörande af indigenatsrätten, men pluraliteten afstyrkte det. Det kan icke heller förnekas, att genom borttagande af nämnda rätt församlingen, på sätt motionären åsyftat, skulle vinna större frihet vid val af själasörjare.

Herr Magnus Jonsson yttrade, att jag skulle i Utskottet hafva röstat mot en af honom föreslagna röstgrund, som gick i liberalare riktning än mitt förslag. Jag röstade icke deremot, emedan hans förslag icke kom under omröstning. Första Kammarens ledamöter anmärkte nemligen mot Herr Magnus Jonssons förslag, att han deruti icke begränsat rösträtten för alla, utan att han bibehållit rösträtten för de mindre bemedlade och begränsat den för de öfriga.

Förslaget ansågs därför vara godtyckligt, åtminstone af Första Kammarens ledamöter, så att de icke kunde ingå derpå. Kammaren torde alltså finna att jag icke, på sätt uppgifvet blifvit, har röstat mot ett förslag som skulle hafva gått i liberalare riktning.

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af prästerliga tjänster.

(Forts.)

Herr Danielson: Jag ber få säga några ord innan diskussionen i frågan avslutas. Redan vid 1879 års riksdag, då förslaget till förordning angående tillsättning af prästerliga tjänster förelåg till behandling, ansåg jag, och gör det fortfarande, att de ifrågakomna bestämmelser, som skulle betaga församlingen i konsistoriella pastorat sin valrätt, icke vore förenliga med 30 § Regeringsformen. Den valrätt, som nämnde § tillerkänner församlingen i konsistoriella gäll, förvandlas nemligen genom dessa bestämmelser helt enkelt till rättigheten att kalla fjerde profpredikant. I samma stund, som församlingen fattar beslut om kallelse af fjerde propredikant, försvinner således dess valrätt. Jag anser detta vara stridande mot grundlagens bud, hvadan jag icke kan rösta därför och hoppas att hvar och en, som är mån om aktningen för grundlagen, skall något närmare tänka på saken, innan han afgifver sin röst till förmån för nu föreliggande förslag. Äfven om jag skulle villigt erkänna, att en förbättring i de prästerliga befodringslagarne är nödvändig, så kan jag på grund af hvad jag anfört, ej vara med om förslaget i anmärkta del.

Jag instämmer således med den, som yrkat bifall till förevarande § med utslutande af dess 6:te moment.

Herr *Norén* instämde med Herr Danielson.

Herr Sjöberg: Lika med Herr Anders Persson skulle jag, om jag vore ställd i det bedröfliga valet mellan att antaga hvad för närvarande är stadgadt angående tillsättningen af prästerliga tjänster och Lag-Utskottets nu föreliggande förslag i ämnet, obetingadt göra mitt val till förmån för detta senare, dock med den inskränkning, hvarom jag strax härefter skall tala.

Obestridligt är, att förevarande förslag i många hänseenden har företräde framför nu gällande stadganden, något som här också blifvit bjert framhållet. Men å andra sidan äro de betänkligheter mot förslagets antagande, hvilka Herr Anders Persson i sin utförliga reservation anfört, betydande. Då uppstår frågan, huruvida man af viss politisk hänsyn bör antaga förslaget. Ty, mine herrar, utan gensägelse är det en sådan hänsyn mot kyrkomötets mening, som gjort sig gällande under öfverläggningen i Lag-Utskottet, likasom att samma hänsyn äfven i högsta grad gjort sig gällande i Första Kammaren. Då uppstår frågan om det nu är absolut nödvändigt att fästa så stort afseende just vid denna kyrkomötets mening, eller huruvida man icke skulle kunna hoppas, att äfven denna mening i visst afseende kunde brytas. Jag vågar antaga det senare. Vi hafva

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.
(Forts.)*

för några dagar sedan talat om kyrkomötets vetorätt, och utan tvifvel är denna sak ganska betänklig. Emellertid finnes denna veto-rätt stadgad i vår grundlag; den kan åtminstone för närvarande icke rubbas; och svårigen låter det tänka sig, att, förr än man insett omöjligheten af att reda sig med denna tredelning i vårt kyrkolagstiftningsväsende, den meningen skall utbilda sig inom Riksdagen och vinna bifall af Konungen, att kyrkomötets vetorätt bör upphöra. Men jag tillåter mig tillika uttrycka den förhoppning, att om inom Konungens råd skulle uppstå en reformerande ande, som ansåge sig kunna sträcka blicken litet utöfver de alldagliga frågorna eller de så kallade löpande ärendena, och man sålunda började att med allvar taga i tu med dessa kyrkolagsfrågor, åtminstone de förnämsta af dem, så skulle detta lagstiftningsarbete kunna gå för sig på det sätt, att, utom det lagtima kyrkomötet hvar femte år, urtima kyrkomöte hölles under hvardera af de fyra mellanliggande åren, så att riksdag och kyrkomöte sammanträdde hvarje år. Sant är, att staten finge vidkännas uppoffringar i anledning af dessa täta möten; men dessa uppoffringar vore väl dock en obetydlighet i jämförelse med det stora intresse, som frågan egde, och det stora mål, som kunde vinnas. På detta sätt skulle det icke vara omöjligt att komma till ett slut, och till ett slut, som äfven pluraliteten i denna Kam-mare gerna kunde omfatta. Vid sådana förhållanden kan jag icke neka, att jag instämmer med dem, som hålla före, att man icke bör gifva efter något af hvad man anser i denna sak vara rätt och klokt. Jag talar icke om mindre skiljaktigheter, utan om verkliga principer, som här också äro i fråga, och sådana vill jag icke efter-skänka.

Hvad angår den omtvistade frågan, huruvida mom. 6 af § 27 i detta förslag strider mot § 30 i Regeringsformen, så må jag erkänna, att under de fyra år, som förflutit sedan denna fråga förekom vid riksdagen, jag icke ändrat min mening i detta afseende. Jag anser fortfarande, att förslaget, hvad angår detta 6:te moment, står i uppenbar strid mot Regeringsformens 30:de §. Jag kan nemligen omöjligt finna annat än att sista momentet i denna § tydligen tillägger de konsistoriella pastoraten en rättighet, hvilken de sjelfva icke ega rätt att eftergifva. Lag-Utskottet har anfört tvenne fall, då Kongl. Maj:t på dylika församlingars ansökan medgifvit ett annat förfarande vid kyrkoherdebeställnings tillsättande, än grundlagen tillåter. Jag beklagar endast, att det var Lag-Utskottet, som skulle komma fram med denna erinran. Det hade onekligen, enligt min åsigt, tillhört Konstitutions-Utskottet att i behörig tid göra en slik anmärkning. Emellertid har den nu kommit fram, och vi se, att Kongl. Maj:t då åtminstone haft en uppfattning af detta grundlagsbuds innehåll, hvilken i liberalitet icke ger efter den tolkning, som här uttalats af statsrättsläraren från Upsala. Jag ber här särskildt få erinra, att, då jag gör dessa anmärkningar, de icke träffa någon ledamot af den nu varande regeringen. De ifrågavarande

målens behandling tillhöra en tidpunkt, som ligger långt bakom den, då den nuvarande regeringen tillkom.

Såsom jag redan tagit mig friheten yttra, kan jag därför icke finna annat än att detta 27:de paragrafens 6:te moment står i strid med sista punkten af 30 § Regeringsformen, och att denna § således först måste ändras, innan man eger rätt att antaga ett sådant förslag, som det nu ifrågavarande. Om förslaget i och för sig, oberoende af de olika meningarne om dess öfverensstämmelse eller icke med grundlagen, är klokt och riktigt, lemnar jag åt de herrar att bedöma, hvilka i det hänseendet ega större erfarenhet än den, hvaraf jag kan berömma mig; men så länge grundlagsstadgandet i 30 § Regeringsformen finnes qvar med sin nuvarande lydelse, hoppas jag att Kammarerna icke skall antaga meranämnda moment i den föreliggande lagen.

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.

(Forts.)

Herr Magnus Jonsson: Jag har begärt ordet för att endast bemöta de herrar, som påstått, att 6 mom. i 27:de paragrafen skulle stå i strid med grundlagen, och yrkat bifall till förslaget i öfrigt. Jag vill fråga: blir det icke lika mycket stridande mot grundlagen att antaga 1 mom., der det heter, att konsistoriella pastorat skola ega att kalla fjerde profpredikant, och hvarest det är föreskrifvet huru stort röstetal det skall vara för att man skall ega rätt att kalla fjerde profpredikant. Jag skulle tro, att minoriteten i detta fall blifver lika mycket förorättad, och på grund deraf skulle man således icke heller kunna antaga 1:sta momentet.

Jag ville endast upplysa den värde konstitutionsutskotts-ledamoten härom.

Herr Anders Persson: Jag skall endast be få upplysa, att den anmärkning, som nu senast framstälts, icke drabbar det af mig framställda yrkande.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats, dels att den lydelse af § 27, som Utskottet föreslagit, måtte oförändrad godkännas, dels antagande af Herr Anders Perssons ändringsförslag, dels återremiss, dels ock paragrafens förkastande. Herr Talmannen gaf propositioner enligt dessa yrkanden och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda meningen. Votering blef då begärd. Med anledning deraf och för bestämmande af kontrapositionen, upptog Herr Talmannen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg paragrafens förkastande nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men jemväl rörande kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition i denna votering antagits yrkandet på bifall till Herr Anders Perssons förslag, en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.
(Forts.)

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager yrkandet, att 27 § i förevarande lagförslag skall af Kammaren afslås,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit deras mening, som yrkat, att omförmälda § må erhålla den lydelse, som Herr Anders Persson under öfverläggningen föreslagit.

Den omröstning, som anställes enligt denna proposition, utföll med 91 Ja mot 75 Nej, hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den som godkänner 27 § i det förslag till lag angående tillsättning af presterliga tjänster, som Lag-Utskottet i 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 23 framställt,

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, är omförmälda § af Kammaren förkastad.

Den senare voteringen visade 85 Ja mot 81 Nej; varande således Utskottets förslag godkänt.

Sedan denna utgång af omröstningen blifvit för Kammaren tillkännagifven, anmälde reservation mot det sålunda fattade beslutet af Herrar *Sven Nilsson, E. G. Boström, A. P. Lind, Borg, Wallenius, Hedin, L. J. Larsson, Nils Petersson, J. Anderson* i Tenhult, *A. Magnusson, J. Fr. Carlsson, J. Larsson* i Blekan, *Dahn, L. Börjesson, Hedlund, Olof Andersson* i Lyckorna, *Norén, J. E. Ericsson* i Ahlberga, *Olaus Olofsson, N. Nilsson* i Espinge och *Johannes Bengtsson*.

I enlighet med den antagna föredragningsordningen, upplästes härefter lagförslaget

§ 26.

För denna § hade Herr *Anders Persson* i sin ofvan omförmälda reservation föreslagit följande förändrade lydelse:

»1. Vid prestval ege en hvar, som till presterskapets aflöning bidrager, rösträtt i förhållande till den afgift, hvarmed han, enligt behörigen godkänd debiterings- och uppbördslängd, till samma aflöning bidrager; och beräknas en röst för afgift af till och med en krona, två röster för afgift öfver en till och med två kronor, tio röster för afgift öfver två till och med tre kronor o. s. v.; dock med den jemkning, att ingen må utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en femtiondedel af kommunens hela röstetal eller i något fall för högre röstetal än ett hundra röster. Uppkommer vid denna beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla. Vid valet gälle i afseende på rösträtts utöfning samt dess öfverlättande på annan person hvad för kyrkostämman är stadgad.

2. För prestval skall särskild vallängd af pastor i församlingen, i samråd med de för uppbörd af presterskapets löner antagna uppbördsmän, upprättas och på frågodagen etc. (lika med Utskottets förslag).

3. I de kommuner, der nya regleringen af presterskapets löneinkomster icke trädt i tillämpning, då prestval hållas skall, upprättas pastor i församlingen, i samråd med kyrkorådet, vallängd, dervid en hvar tillägges rösträtt i förhållande till den afgift, som utgå bort under året näst förut, i händelse den senast af Kongl. Maj:t fastställda lönerregleringen tillämpats; och gälle i afseende å rösträtts beräkning, begränsning och dess öfverlåttande på annan person samt vallängdens justering hvad här ofvan är stadgad.»

Ordet lemnades på begäran till

Herr Anders Persson, som nu anförde: I trots af den utgång frågan beträffande § 27 fått, tillåter jag mig, med stöd af hvad jag förut yttrat, hemställa, att Kammaren ville, med afslag å det af Utskottet i förevarande § föreslagna stadgande, bifalla den af mig afgifna reservationen i motsvarande del, hvilken reservation återfinnes å sidan 50 i Utskottets utlåtande.

Herr Nils Petersson: Då jag icke kan gilla den röstgrund vid prestval, som Utskottet i denna § föreslagit, skall jag anhålla att få yrka rent afslag å paragrafen.

I detta yttraude förenade sig Herr *A. Magnusson*.

Herr Johannes Jonsson: På grund af den utredning, frågan förut fått, yrkar jag bifall till paragrafen oförändrad.

Herr P. Persson i Isie: Jag kan icke annat än erkänna Lag-Utskottets goda bemödande att åstadkomma en reform i afseende på rösträtten vid val till presterliga beställningar; men jag kan icke instämma i det slut, hvartill Utskottet kommit i frågan. Det

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

hela kan liknas vid den som en tid kört med ena hjulet i vägdkiket, nu retirerat, men kommit på andra sidan om vägen. Jag för min del vill således instämma i Herr Anders Perssons reservation i hvad den afser nu förevarande §.

Herr Sven Nilsson: Ehuru det icke är stor utsigt för att få en ändring af Utskottets förslag i denna §, efter den utgång föregående omröstning fått, skulle det dock förundra mig, om Kammaren ville antaga det förslag, som föreligger i nu föredragna §. Jag vill erinra om, att Kammaren allt hittills stått på en bredare basis i fråga om rösträtt så väl vid tillsättande af presterliga beställningar som kommunala och politiska val; och jag kan icke föreställa mig att något viktigare val kan förekomma inom kommunerna än just val af själasörjare, och jag hemställer därför till Kamraren, om det kan vara skäl att nu öfvergifva denna ståndpunkt och antaga en lag, som i många församlingar i vårt land lägger detta val i en enda persons hand. Jag vill i detta afseende erinra om den utredning, som gjorts i fråga om den kommunala rösträtten, hvaraf man finner, hurusom i en stor del af landets kommuner hela rösträtten för närvarande ligger i ett fåtal personers och i många fall i en enda persons hand. Jag vet väl, att dessa personer i en del fall äro idkare af en eller annan större rörelse, såsom bergsbruk och dylikt; men så väl i den provins jag tillhör som annorstädes i landet är det företrädesvis de stora jordegarne, som utöfva detta stora inflytande på kommunens angelägenheter, och detta inflytande skulle dessa personer komma att bibehålla enligt detta förslag, emedan någon inskränkning i rösträtten för innehafvare af jordbruksfastighet icke blifvit i lagförslaget föreslagen. Jag beklagar verkligen de orter, som skola blifva satta i nödvändigheten att fortfarande låta sig nöja med en lag så godtycklig som den föreslagna i ett så viktigt val som det, hvarom här är fråga. Jag har dessutom föreställt mig, att det icke är så brådtom med att antaga förevarande förslag, emedan jag tror, att regeringen med god vilja väl skulle kunna för kyrkomötet framlägga det förslag i ämnet, hvarom Riksdagens båda Kamrar en gång enat sig, och som kyrkomötet ogillade, men som kyrkomötet nog skulle betänka sig två gånger förr än att en gång till förkasta detsamma, om det framlades af regeringen å nyo.

Det är, såsom jag nämnt, icke mycken förhoppning på att få någon ändring i Utskottets nu förevarande förslag; men då jag för min del icke kan antaga förslaget sådant det föreligger, anhåller jag om afslag å paragrafen.

Häruti instämde Herrar *Marcuson* och *J. E. Ericsson* i Ahlberga.

Herr Thomasson: Herr Smedberg, som är den egentlige upphofsmannen till det förslag, som omfattats af Herr Anders Pers-

son, och hvarå denne yrkat bifall, yttrade nyss, att Utskottet påstått, det hans förslag skulle medföra åtskilliga missförhållanden, utan att redogöra för, hvori dessa missförhållanden bestå. Jag skall därför bedja att få anföra några exempel på, hvart tillämpningen af hans förslag skulle leda.

Det är uppenbart att Herrar Smedbergs och Anders Perssons förslag skulle föra dertill, att i olika församlingar olika kategorier af församlingsmedlemmar komme att utöfva mycket olika inflytande på val af själasörjare; det skulle till och med, om deras förslag blefve lag, inträffa, att, medan en viss kategori i ena församlingen vore berättigad att deltaga i prestval, samma kategori i nästgränsande församling skulle vara utesluten från deltagande deri. I åtskilliga af de församlingar, der lönereglering i enlighet med 1862 års författning blifvit genomförd, utgår nemligen, såsom bekant är, ersättningen för de s. k. jura stolæ, offer, dagsverken och andra extra ordinarie prestatgälder i form af personliga afgifter af hvarje mantalskrifven person, hvilken afgift i Malmöhus län blifvit satt till 50 öre à 75 öre för man och hälften för qvinna. I dessa församlingar skulle nu, enligt Herr Anders Perssons förslag, alla arbetare, drängar och pigor samt arbetares hustrur få deltaga i prestval, och deremot har jag för min del ingenting att erinra, men jag tror dock, att ett sådant förhållande skulle väcka missnöje i andra församlingar, der sådan personlig afgift icke vore satt, och nämnda personer således icke finge deltaga i valet; och det vore väl icke heller lämpligt, att dessa personer skulle få deltaga i prestval t. ex. i moderförsamlingen, men icke i annexförsamlingen, der löneregleringen skett efter andra grunder. Vidare äro i Skåne qvarnar åsatta en obetydlig afgift till presterskapet; den utgår, vill jag minnas, med 1 krona 50 öre för hvarje par qvarnstenar. Nu skulle enligt Herr Anders Perssons förslag en egare af en qvarn, värd 100,000 kronor, få deltaga med ett ytterst obetydligt röstetal, medan hans granne, som kanske eger $\frac{1}{64}$ mantal, och utgör utskylder till presten efter hemmanets taxeringsvärde, skulle ega ett betydligt större antal röster än nämnda qvarnegare. Herr Anders Persson har sjelf påpekat de oegentligheter, som komme att uppstå derigenom, att säterierna i Skåne betala allenast 2 kronor 50 öre per mantal till presten och det ringa inflytande dessas innehafvare skulle få på valet.

Jag medgifver, att Utskottets förslag icke kan tillfredsställa alla; men det har varit Utskottets bemödande att, så vidt ske kunnat, tillmötesgå alla intressen och de åsigter, som förut i frågan uttalats. Att någon nedsättning i rösträtten för jordbruksfastighet icke af Utskottet föreslagits, härleder sig deraf, att egare af dessa fastigheter hittills varit de, som nästan uteslutande valt prest och ännu äro de som hufvudsakligen bestrida prestation af löning. Det kan icke, då det är fråga om öfvergång till ett nytt system, vara skäl att göra förändringen allt för genomgripande. Deremot har Utskottet funnit nödvändigt att begränsa rösträtten för andra be-

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af prästerliga tjänster.

(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*
(Forts.)

skattningsföremål än jordbruksfastighet; ty annars kunde inträffa, att sistnämnda beskattningsföremål, för hvilka deltagande i prestval förut alldeles icke eller endast i ringa mån egt rum, hädanefter komme att absolut beherska dem. Jag erinrar mig t. ex. en församling i Vesternorrlands län, inom hvilken finnas öfver 62,000 fyrk, deraf omkring 3,000 belöpa sig på jordbruksfastighet, omkring 1,000 på annan fastighet och resten, ungefär 58,000, på andra beskattningsföremål. Om nu icke någon begränsning i rösträtten för sistnämnda beskattningsföremål finnes, skulle i detta fall dessa beskattningsföremål tillsätta prest, oaktadt de förut icke alls fått deltaga i valet. Det är med anledning häraf Utskottet ansett nödigt att begränsa rösträtten för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet till $\frac{1}{5}$; och då detta ansågs icke vara till fyllest för ändamålet, har man derjemte tillgripit ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{50}$. Jag medgifver väl, att nedsättningen till $\frac{1}{5}$ verkar ofördelaktigt för dem, som hafva ringa fyrktal, men man må besinna, om det icke är bättre att, såsom här föreslagits, de få en obetydlig rösträtt än ingen, som hittills varit förhållandet, helst dessa beskattningsföremål lemna så obetydliga bidrag till presterskapets aflöning, att dessa icke kunna grundlägga några större anspråk på inflytande vid valet.

Om således Utskottets förslag icke är fullkomligt, eger det dock, enligt mitt förmenande, företräde framför Herrar Anders Perssons och Smedbergs, hvarför jag yrkar att detsamma måtte af Kammarren bifallas.

Herr Wallenius: Det största missnöje, som hos allmänheten råder mot den nuvarande prestvalsförordningen, är rigtadt mot den förkrossande majoritet, som ligger i våra jorddrottars hand. Då nu föreliggande förslag till förordning icke i ringaste mån råder bot härför, utan det oefterrättlighetstillstånd, som för närvarande är för handen, skulle komma att fortfara, yrkar jag afslag å den föredragna paragrafen.

Herr Sven Nilsson: Jag kunde icke riktigt förstå Utskottets vice ordförande, då han talade om, att Utskottet hade bemödat sig om att tillmötesgå de åsikter, som förut i denna Kammar uttalats i frågan. Emellertid upplyste han derom, att man numera lemnat andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet lof att deltaga i prestval. Jag vet icke, huruvida detta skall hafva något godt inflytande på valet, eller huruvida de, som hafva andra inkomster än inkomst af jordbruksfastighet, skola utöfva något skadligt inflytande på ett sådant val. Men det veta vi, att det valsätt, som nu begagnas vid kommunal- och kyrkostämmor, och enligt hvilket det största inflytandet tillkommer egare af jordbruksfastighet, hittills verkat högst skadligt, emedan derigenom en stor del församlingar få prester, som de icke vilja hafva; och jag är säker på, att om man längre fortgår

på den vägen, skall det mindre goda förhållande, som på många ställen inom landet existerar emellan församlingen och presten, icke förbättras, utan snarare försämrats. Det är också i församlingarnes och själasörjarnes namn, som jag vill sträfva för att få en liberalare valordning, hvarigenom folket kan till själasörjare erhålla den, som det i allmänhet har förtroende till. Det blefve icke förhållandet med den nu föreslagna lagen, ty allt det skadliga, som i nuvarande lag finnes, skulle komma att kvarstå och förorsaka ökad skada för framtiden derigenom att ett eftersträfvadt förtroende emellan församlingens medlemmar och själasörjaren icke kan vinnas så länge personer väljas, som blott ega sympatier af ett fåtal medlemmar i församlingen.

*Om ändrad
Ingstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*
(Forts.)

Herr Smedberg: I motsats mot hvad vice ordföranden i Lag-Utskottet anfört skulle jag vilja erinra derom, att det troligen icke finnes någon församling, der ej skatt erlägges af hvarje för sig sjelf mantalsskrifven person, och att således hvarje torpare och backstugusittare fått sig en liten afgift pålagd i stället för den dagsverkskyldighet, som förut var dem ålagd. Således inträffar det icke att i vissa församlingar en del personer skulle blifva uteslutna från rösträtt, hvilka åter i andra församlingar skulle erhålla sådan. Om det å andra sidan skulle finnas någon församling, der det pålægges personlig afgift på tjenstefolk m. fl., så vill jag erinra om att der debiteras husbonden för alla personer som tillhöra hans hus och skulle således få utöfva rösträtt för dem. Men äfven om man skulle medgifva rösträtt för tjenstefolk, hvad våda skulle väl följa deraf? Jag vill påminna om att det finnes många städer, i hvilka rösträtt utöfvas per capita af hvarje man och qvinna, utan att derigenom någon våda uppstått. Mitt förslag afser således å ena sidan en utvidgning af rösträtten, men å andra sidan äfven en begränsning, i det att enligt detsamma de stora fordegarne, kapitalisterna och löntagarne icke skulle få rösta för hela sin inkomst på grund af det af mig föreslagna relativa röstmaximum af $\frac{1}{60}$ och det absoluta af 100 röster. När jag medgifver den stora godsegaren den vigt, att han får 100 gånger så stor rösträtt som torparen, tycker jag att jemlikheten sedan bör göra sig gällande.

Jag yrkar därför bifall till Herr Anders Perssons reservation, som i denna punkt är lika med min motion.

Herr *Ola Andersson* instämde med Herr Smedberg.

Herr Rydin: Jag vill blott fästa uppmärksamheten på de företräden, som det nu framlagda förslaget har framför den gamla lagstiftningen. Först och främst skulle de så kallade jorddrottarnes makt minskas derigenom, att de icke kunna samla i sin hand röster för flere hemman än de sjelfva bruka, emedan arrendator har rösträtt för all jord han i egenskap af landbo brukar. Skulle man åter

*Om ändrad
lagstiftning
ang. tillsätt-
ning af prester-
liga tjänster.*

(Forts.)

borttaga alla begränsningar och släppa löst helt och hållet, kunde en sågverksegare, som kanske endast tillfälligtvis i församlingen drefve sin rörelse, tillsammans med ett par andra sätta till prest. Härigenom vore således att befara, att makten vid prestval endast komme att förflyttas till andra personer, hvilka till presten erlade utlagor, men blott tillfälligtvis tillhörde församlingen och icke kunde hafva det konstanta intresse som jordegaren. Dessutom är en annan omständighet att märka, och det är, att det schackrande med fullmakter, som nu eger rum, icke komme att få fortfara, utan blott en fullmakt finge af en röstberättigad innehafvas. Vidare får jag fästa uppmärksamheten på, att enligt förslaget utländingar och främmande trosbekännare icke skulle få rösträtt. Allt detta är företräden hos det nu föreliggande förslaget.

Slutligen vill jag erinra, att sedan Kammaren nu fattat sitt beslut om 27:de § och bifallit densamma, skulle det vara en egen inkonsequens att afslå denna punkt, i synnerhet som man derigenom skulle motverka hvad man önskar komma till, eller en förbättrad lag, i hvilken sedermera i dess särskilda punkter andra förbättringar kunna göras, i stället för att nu och allt intill dess vi erhålla en sådan öfvergångslag allt är i kaotiskt skick.

Jag yrkar bifall till den föredragna paragrafen.

Herr J. Andersson i Baltorp: Jag vill blott tillkännagifva, att jag röstade för Utskottets förslag i föregående punkt, ehuru jag ej var fullt belåten med förslaget sådant det i paragrafen innehålles, utan jag skulle hellre hafva velat rösta med Herr Anders Persson. Jag kommer äfven att rösta för Lag-Utskottets förslag i nu förevarande paragraf, ehuru jag ej heller är belåten med den, men jag gör det emedan jag anser förslaget ändå vara ett steg framåt.

Jag har intet mer att säga.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf Herr Talmannen propositioner dels på antagande af den lydelse af § 26, som Utskottet föreslagit, dels på bifall till det förslag till lydelse af paragrafen, som Herr Anders Persson i sin reservation framställt, dels ock på paragrafens förkastande; och fann Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes. I följd häraf och för bestämmande af kontrapositionen, upptog Herr Talmannen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg att paragrafen måtte förkastas nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men äfven angående kontrapositionen blef votering begärd, hvadan en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager yrkandet om afslag å 26:te § i förevarande lagförslag,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit deras mening, som yrkat, att nämnda paragraf måtte erhålla sådan lydelse, som af Herr Anders Persson uti hans vid utlåtet fogade reservation föreslagits.

Om ändrad lagstiftning ang. tillsättning af presterliga tjänster.

(Forts.)

Den, votering, som företogs enligt denna proposition, visade 101 ja mot 55 nej; och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som godkänner 26:te § i det förslag till lag angående tillsättning af presterliga tjänster, som Lag-Utskottet i 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 23 framställt,

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit omförmälda paragraf.

I hufvudvoteringen afgåfvos 78 ja mot 79 nej; i följd hvaraf den ifrågavarande paragrafen förkastats.

Som tiden var långt framskriden, uppsköts den vidare föredragningen af det föreliggande lagförslaget till ett kommande sammanträde.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes följande Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 31, angående ersättning åt Riksdagens bibliotekarie för ordnande och katalogisering af de till Riksdagens och Kamrarnes kanslier samt Utskotten hörande böcker, arkivalier och kartor m. m.;

N:o 32, i anledning af Kongl. Maj:s proposition angående delaktighet i folkskolelärarnes pensionsinrättning för lärare- och lärarinnebefattningar vid de af landsting inrättade seminarier för bildande af lärare och lärarinnor vid småskolor;

N:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående pension å allmänna indragningsstaten för Auditören Fritz von Schultz;

N:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående pen-

sion å allmänna indragningsstaten för afidne Landshöfdingen J. G. Asplunds enka; och

N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om postångfartyget Sofias upplåtande till enskild person för en vetenskaplig expedition till Grönland.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å den föredragningslista, som för nästa sammanträde komme att upprättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.